

Sofinancira
Evropska unija

COUNCIL OF EUROPE

Sofinancira in izvaja
Svet Evrope

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE

Gradimo Evropo
za otroke in z otroki

Smernice za ugotavljanje (največje) koristi otroka v civilnih postopkih v Sloveniji

PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja

Ljubljana, maj 2026

**Skupni projekt EU in Sveta Evrope »Zagotavljanje največje koristi otroka v
civilnih sodnih postopkih v Sloveniji« 23SI08**

Projekt sofinancira Evropska unija prek instrumenta za tehnično podporo, izvaja pa ga Svet Evrope v sodelovanju z Evropsko komisijo.

Kazalo vsebin

Seznam kratic, okrajšav in oznak	4
Pravne podlage na področju otrokove koristi	5
Nacionalni pravni akti	5
Mednarodni pravni akti in ratifikacije mednarodnih konvencij	5
Slovar osnovnih pojmov v družinskem pravu	8
Osnovna načela in pravice v družinskem pravu	10
1. Uvod	12
Namesto protokola, smernice	12
Namen, cilji in obseg smernic	13
Ciljne skupine	15
2. Koraki v postopku ugotavljanja otrokove koristi	19
3. KORAK 1 / Seznanitev z vsebino načela otrokove koristi	24
3.1. Otrokova korist v zakonodaji in sodni praksi	24
3.1.1. Konvencija o otrokovih pravicah (KOP)	24
3.1.2. Priporočili Sveta Evrope o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev in v postopkih varstva otrok	25
3.1.3. Družinski zakonik (DZ)	27
3.2. Izhodišča za ugotavljanje otrokove koristi	28
3.3. Elementi otrokove koristi	33
3.3.1. Otroci in njihove (razvojne) potrebe	34
3.3.2. Starši in starševske kapacitete	35
3.3.3. Družina in družbeno okolje	37
3.3.4. Koristi otrok in družin, ki potrebujejo dodatno podporo	38
3.4. Otrokova korist v procesnem smislu	40
3.4.1. Procesno varstvo otrokove koristi	41
3.4.2. Zagovornik otroka	43
3.4.3. Kolizijski skrbnik	45
3.4.4. Neformalni razgovor sodnika z otrokom	46
3.4.5. Trajanje postopkov	47
3.4.6. Mediacija	48
3.5. Otrokova korist v materialnem smislu	52
3.5.1. Stiki otroka s staršem	52
3.5.2. Skupno varstvo in vzgoja	55

3.5.3.	Višina preživnine	58
3.5.4.	Varstvo otrokove koristi po ZPND.....	59
4.	KORAK 2 / Seznanitev z otrokom in njegovim okoljem.....	60
4.1.	Načini pridobivanja informacij o otroku, starših in okolju	60
4.2.	Predlog vprašanj za pridobivanje informacij o otroku, starših in okolju.....	61
4.3.	Klasifikacija pridobljenih informacij	63
4.4.	Smernice glede sodelovanja otrok in pridobivanja njihovega mnenja	64
4.5.	V katerih primerih je za ugotavljanje otrokove koristi potrebno mnenje sodnega izvedenca in kdaj zadošča mnenje CSD?.....	66
5.	KORAK 3 / Ocena otrokove koristi.....	68
5.1.1.	Predlog vprašanj za ugotavljanje otrokove koristi	68
5.1.2.	Obrazložitev ocene otrokove koristi	69
5.1.3.	Smernice za izvajanje predhodnega svetovanja	69
6.	KORAK 4 / Spremljanje zasledovanja otrokove koristi.....	71
7.	SKLEP	73

Medresorska delovna skupina za izboljšanje položaja otrok v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji je na seji dne 2. 6. 2026 potrdila predlog Smernic, z označbo, da gre za »živi dokument«. O vsebini dokumentov nista glasovali dr. Bernarda Dobnik Renko in doc. dr. Jana Kodrič.

Za prihodnje posodobitve bo skrbel PIC - Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja v sodelovanju z Ministrstvom za pravosodje RS.

Smernice so »živ dokument«, ki ga velja čez čas posodabljeti, zato uporabnike vljudno vabimo, da nam predloge za izboljšave sporočijo na pic@pic.si. Veseli bomo vseh predlogov, s katerimi lahko izboljšamo ta dokument.

To poročilo je bilo pripravljeno s finančno podporo Evropske unije in Sveta Evrope. Vsebina je izključna odgovornost avtorjev. Mnenja, izražena v tem dokumentu, nikakor ne odražajo uradnega stališča Evropske unije ali Sveta Evrope.

Seznam kratic, okrajšav in oznak

CSD	Center za socialno delo
DO	Državno odvetništvo
MDT	Multidisciplinarni tim
Strokovni center	Strokovni center za otroke s čustvenimi in vedenjskimi težavami ter motnjami
NVO	Nevladna organizacija
VČP	Varuh človekovih pravic
VIZ	Vzgojno-izobraževalni zavod
Subjekt	Izraz uporabljamo v najširšem pomenu, na način, da vključuje tako javne institucije, uradne organe in službe (na primer sodišča, CSD, DO), kot tudi organizacije (na primer NVO) in posamezne institute (na primer zagovornik otroka, kolizijski skrbnik), ki so relevantni v postopkih ugotavljanja otrokove koristi.

	Simbol označuje sklicevanje na področno zakonodajo in druge uradne dokumente, ki so relevantni za obravnavano temo.
	Simbol označuje pomemben vir informacij in priporočila za nadaljnje branje o obravnavani temi.

Zapisi v moški slovnični obliki veljajo za ženske, trans-, interpolne osebe in druge.

Pravne podlage na področju otrokove koristi

Določila in postopki v družinskih zadevah in drugi postopki, ki se tičejo družinskega področja, izhajajo iz nacionalnih in mednarodnih pravnih okvirov.

Nacionalni pravni akti

Družinski zakonik (DZ)

Pravilnik o izvajanju predhodnega svetovanja

Pravilnik o izvajanju mediacije po Družinskem zakoniku

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)

Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini

Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti

Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini

Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode

Zakon o nepravdnem postopku (ZNP-1)

Zakon o pravnem postopku (ZPP)

Zakon o socialnem varstvu (ZSV)

Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (2025)

Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (ZOOMTVI)

Mednarodni pravni akti in ratifikacije mednarodnih konvencij

Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP)

Splošni komentar Odbora za otrokove pravice OZN št. 14 o pravici otroka, da se njegove največje koristi upoštevajo kot glavno vodilo, 29. maj 2013, CRC/C/GC/14

Evropska konvencija o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah (EKČP)

Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic (MEKUOP)

Zakon o ratifikaciji konvencije o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok (MKCVMUO), Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 6/93

Zakon o spremembi Zakona o ratifikaciji Konvencije o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok (MKCVMUO-A), Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 14/12

Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (MKZOSIZ), Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 13/13

Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (MKPNZND), Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/15

Uredba Sveta (EU) 2019/1111 z dne 25. junija 2019 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok

Priporočilo R(84) državam članicam o starševskih odgovornostih

Priporočilo R(91)9 o nujnih ukrepih v družinskih zadevah

Priporočilo R (98)1 o družinski mediaciji

Priporočilo Rec (2002) 10 o mediaciji v civilnih zadevah

Priporočilo Rec(2006)19 o politiki za podporo pozitivnega starševstva

Priporočilo Rec (2011)12 o otrokovih pravicah ter otrokom in družinam prijaznih socialnih službah

Priporočilo CM/Rec(2012)2 Odbora ministrov državam članicam o sodelovanju otrok in mladih ljudi, mlajših od 18 let

Priporočilo CM/Rec(2023)8 Odbora ministrov državam članicam o krepitvi sistemov prijave nasilja nad otroki

Priporočilo CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev

Priporočilo CM/Rec(2025)5 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otroka v postopkih varstva otrok

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (Listina EU)

Direktiva (EU) 2024/1385 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. maja 2024 o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini PE/33/2024/REV/1

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. oktobra 2021 o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke (2019/2166(INI))

Slovar osnovnih pojmov v družinskem pravu

Otrok. Otrok je oseba, ki še ni dopolnila 18. leta starosti, razen če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost.¹

Razvojne potrebe otroka. Razvoj otroka je celostni pojem, ki zajema telesni, duševni, duhovni, moralni, psihološki in socialni razvoj otroka.² Razvojne potrebe otroka so odvisne od njegove starosti in stopnje zrelosti, njegovega položaja ter morebitnih posebnih potreb ali ranljivosti; te potrebe se nenehno spreminjajo, ko otrok odrasča, razvija spretnosti in zmožnosti ter se povezuje s svojim fizičnim in socialnim okoljem. Razvojne potrebe otroka se razlikujejo pri novorojenčkih in zelo majhnih otrocih, mladostnikih ter otrocih, ki prehajajo v odraslost in samostojno življenje.³

Starševska skrb. Starševska skrb je celota obveznosti in pravic staršev, da v skladu s svojimi zmožnostmi ustvarijo razmere, v katerih bo zagotovljen celovit razvoj otroka. Primarno pripada skupaj obema staršema,⁴ razen če jo sodišče enemu ali obema staršema odvzame ali jo omeji.⁵ To stori, če presodi – ob upoštevanju okoliščin posameznega primera – da je otrok ogrožen in da je omejitev ali odvzem starševske skrbi v otrokovo korist, ob izpolnjevanju pogojev za dopustnost takšnega ukrepa, kot so zakonitost, zasledovanje legitimnega cilja in sorazmernost.⁶ Nadzor nad izvajanjem starševske skrbi za enega ali oba starša izvaja CSD. Pravice in obveznosti staršev iz naslova starševske skrbi se nanašajo na skrb za otrokovo življenje in zdravje, njegovo vzgojo, varstvo in nego, nadzor nad otrokom in skrb za njegovo izobraževanje, zastopanje, preživljanje ter upravljanje njegovega premoženja.⁷

Postopki v družinskih zadevah. Postopki, ki so relevantni za obseg teh izobraževalnih gradiv, so postopki, ki urejajo osebna stanja in družinska razmerja. Opredeljeni so v X. poglavju ZNP-1, pod naslovom »Postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij«. Krajše jih v teh gradivih imenujemo »postopki v družinskih zadevah« ali »družinski postopki«. Subsidiarno se v postopkih v družinskih zadevah uporabljajo tudi določila in načela Zakona o pravnem postopku (ZPP).

Predhodno svetovanje. V primeru, da imata starša skupne otroke, nad katerimi imata starševsko skrb, se morata pred začetkom postopka za razvezo zakonske zveze na sodišču (s predlogom ali sporazumno) udeležiti predhodnega svetovanja, ki poteka na CSD. Predhodno

¹ 5. člen DZ.

² Četrti odstavek Splošne pripombe št. 14 (2013) Odbora za pravice otroka o pravici otroka, da se kot glavno vodilo upošteva njegova največja korist (čl. 3, točka 1), 29. maj 2013, CRC/C/GC/14.

³ Stosedmi odstavek obrazložitvenega memoranduma k priporočilom CM/Rec(2025)5 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otroka v postopkih varstva otrok. (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov). Stodevetnajsti odstavek k priporočilom CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

⁴ 6. člen DZ.

⁵ Drugi odstavek 136. člena, 171. člen in 176. člen DZ.

⁶ Glede na prvi odstavek 154. člena DZ imajo starši pred vsemi drugimi pravico in obveznostjo varovati pravice in koristi svojega otroka, zato lahko država izvede ukrepe za varstvo pravic in koristi otroka, kot sta omejitev in odvzem starševske skrbi, le takrat, ko starši te svoje pravice in obveznosti ne izvajajo ali je ne izvajajo v otrokovo korist.

⁷ Prvi odstavek 136. člena DZ.

svetovanje je obvezno tudi za starša, ki nameravata na sodišče vložiti predlog za začetek postopka za varstvo koristi otroka (na primer ureditev varstva in vzgoje, preživljanja, stikov). Gre za procesno predpostavko,⁸ katere namen je starša oziroma drugo osebo opozoriti na načelo varstva otrokove koristi pri urejanju razmerij do otrok ter na prednosti mirnega in sporazumnega urejanja družinskih razmerij. V primeru nezmožnosti staršev, da dosežeta soglasje, predhodno svetovanje vsebuje elemente mediacije – CSD poskuša starša usmerjati v dogovor glede varstva, vzgoje, stikov in preživnine in drugih vprašanj glede otroka.

V primerih suma nasilja v družini se predhodno svetovanje izvede ločeno,⁹ mediacija pa je v tem primeru prepovedana, zato tudi spodbujanje k sporazumnemu reševanju sporov ni dovoljeno.

Mediacija. Mediacija v družinskih zadevah je postopek, v katerem udeleženci prostovoljno s pomočjo ene ali več nevtralnih tretjih oseb – mediatorjev skušajo doseči mirno rešitev spora, ki izvira iz medsebojnih družinskih razmerij.¹⁰ Mediacija lahko poteka že pred sodnim postopkom (na CSD kot nadaljevanje predhodnega svetovanja ali pred enim izmed zunanjih izvajalcev mediacije), če starša še nista vložila predloga na sodišče, oziroma na sodišču po tem, ko vložita predlog. Mediacija je v primeru suma nasilja v družini prepovedana¹¹ in je za žrtve škodljiva.

Nasilje v družini. Nasilje v družini je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje ali zalezovanje žrtve ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebo okolščino žrtve ali povzročitelja nasilja, in telesno kaznovanje otrok.¹² Nadalje Istanbulska konvencija opredeljuje, da se takšno nasilje zgodi v družini ali gospodinjstvi enoti ali med nekdanjima ali trenutnima zakoncema ali partnerjema, ne glede na to, ali storilec še prebiva ali je prebival z žrtvijo.¹³ Pri nasilju gre za vedenje, s katerim oseba zlorabi svojo moč, da bi drugo osebo nadzorovala, ustrahovala, ji škodovala, jo ponižala, razvrednotila, ali ji na splošno vzela moč.¹⁴ Za nasilje je vedno odgovorna oseba, ki ga povzroča. Nasilje v družini se ne kaže le v posameznih dejanjih in enkratnih dogodkih, temveč gre za celoten sistem vedenja in komunikacije, ki ga povzročitelj nasilja uporablja.¹⁵

Pozitivno starševstvo. Gre za ravnanje staršev, ki temelji na otrokovih koristih, zagotavljanju skrbi in nege za otroka, razvijanju njegove osebnosti, spoštovanju in vodenju, kar vključuje postavljanje mej in omejitev za celosten razvoj otroka.¹⁶ Kot pozitivno starševstvo se označuje

⁸ 83. člen ZNP-1.

⁹ Skupnost centrov za socialno delo, Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonih in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (2025). <<https://www.scsd.si/katalogi/katalog-javnih-pooblastil/>>.

¹⁰ 13. člen DZ.

¹¹ 22.e člen ZPND.

¹² Drugi odstavek 3. člena ZPND.

¹³ 3.b člen Istanbulska konvencija.

¹⁴ Društvo za nenasilno komunikacijo, Kaj je nasilje. <<https://www.drustvo-dnk.si/sl/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>>.

¹⁵ Društvo za nenasilno komunikacijo, Kaj je nasilje. <<https://www.drustvo-dnk.si/sl/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>>.

¹⁶ Nana Weber (ur.), Sara Ahlin Doljak et al., Družinski zakonik s komentarjem (2024), GV Založba.

izvajanje starševske skrbi, ki temelji na otrokovi koristi – starša morata starševsko skrb izvajati na način, da svoja ravnanja prilagodita potrebam, razvojni stopnji in koristim otroka, tudi na način, da pri tem omejita svoje želje.¹⁷ Država je v luči načela otrokove koristi dolžna zagotavljati pogoje za delovanje NVO in strokovnih institucij za razvijanje pozitivnega starševstva.¹⁸

Kolizija interesov. V povezavi z institutom kolizijskega skrbnika izraz »kolizija interesov« pomeni navzkrižje interesov med staršem in otrokom. Pri koliziji interesov tako ne gre za nasprotja med staršema, temveč med enim ali obema staršema in otrokom. Zakonodaja omogoča, da CSD ali sodišče v postopku imenujeta otroku kolizijskega skrbnika.¹⁹ Če obstaja kolizija interesov le z enim od staršev, to še ne pomeni, da potrebuje otrok kolizijskega skrbnika – njegove interese in koristi lahko zaščiti drugi starš. V primeru kolizije interesov se kolizijskega skrbnika tako ne sme določiti avtomatično.

Osnovna načela in pravice v družinskem pravu

Načelo otrokove koristi. Načelo otrokove koristi ali največja korist otroka²⁰ je temeljno pravno in etično načelo, ki ga opredeljuje zakonodaja na mednarodni, evropski in nacionalni ravni. Načelo otrokove koristi je pravni standard, ki ga je treba napolniti z vsebino v vsakem posameznem primeru. Pri skrbi in odgovornosti za korist svojega otroka imajo starši prednost pred vsemi drugimi.²¹ Država izvede ukrepe za varstvo pravic in koristi otroka le takrat, ko starši svoje pravice in obveznosti ne izvajajo ali je ne izvajajo v otrokovo korist.²² Dolžnost skrbeti za korist otroka imajo torej tako starši kot država (državni organi, izvajalci javnih služb, nosilci javnih pooblastil, organi lokalnih skupnosti) ter druge fizične in pravne osebe.²³ Pri ocenjevanju otrokove koristi je obenem potrebno in nujno, da se ta ne presoja le na kratek rok, temveč tudi srednjeročno in dolgoročno. Pri obravnavi otrok je torej pomemben tudi premislek, kako bo odločitev o otrokovi koristi nanj vplivala ob prehodu v odraslost in v samostojno življenje.

Načelo oficialnosti. Država ima pozitivno obveznost za varstvo otrokovih koristi, kar pomeni, da morata tako CSD kot sodišče v določenih primerih postopati po uradni dolžnosti oziroma v skladu z načelom oficialnosti.²⁴ Postopki za varstvo koristi otrok se vodijo po ZNP-1, v katerem je to načelo generalno predvideno za varstvo vseh oseb, ki niso sposobne same skrbeti za svoje zadeve, torej tudi otrok. Tako mora sodišče po uradni dolžnosti ukreniti vse, da se zavarujejo pravice in pravni interesi otrok.²⁵

¹⁷ Čujović M. v: Novak B. (red), 2019, str. 65.

¹⁸ Peti odstavek 7. člena DZ.

¹⁹ 269. člen DZ in 45. člen ZNP-1.

²⁰ Ang. »best interest of the child«.

²¹ Drugi odstavek 7. člena DZ.

²² Prvi odstavek 154. člena DZ.

²³ Četrty odstavek 7. člena DZ. Drugi odstavek 24. člena Listine EU.

²⁴ Sodišče lahko po uradni dolžnosti odloči o vseh ukrepih za varstvo koristi otroka, odloči o prenehanju ukrepa, izreče drug ukrep, odloči o njegovem podaljšanju ali ukrep ponovno izreče. Tretji odstavek 138. člena in prvi odstavek 160. člena DZ.

²⁵ drugi odstavek 6. člena ZNP.

Preiskovalno načelo. Iz načela oficialnosti in v luči posebne skrbi za otroke v družinskih zadevah izhaja preiskovalno načelo, ki narekuje, da je sodišče dolžno ugotavljati tudi dejstva, ki jih udeleženci niso navedli, in izvajati dokaze, ki jih udeleženci sami niso predlagali.²⁶ V skladu s preiskovalnim načelom mora sodišče samo ugotavljati vsa pravno odločilna dejstva.²⁷

Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja. Pravica izhaja tako iz ustavnopravne ureditve države kot iz konvencij in drugih pravnih aktov na evropski in mednarodni ravni, h katerim se je Slovenija zavezala.²⁸ Država se ne sme vmešavati v izvrševanje pravice do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.²⁹

Načelo sorazmernosti. Pri presoji dopustnega posega javne oblasti v zasebno in družinsko življenje posameznikov je treba izhajati iz načela oziroma testa sorazmernosti. S tem se posameznike varuje pred prekomernimi in neupravičenimi posegi države oziroma javne oblasti.

Varstvo otrokovega dostojanstva. Z vsakim otrokom je treba vedno ravnati občutljivo in spoštljivo; posebno pozornost je treba nameniti stopnji otrokove zrelosti, njegovemu osebnemu položaju in posebnim potrebam otroka.³⁰

Prepoved diskriminacije. Pravice in potrebe otrok morajo biti spoštovane in zagotovljene brez diskriminacije otroka ali staršev na katerikoli podlagi (na primer spol, etnična pripadnost, spolna usmerjenost, spolna identiteta, vera ali druga prepričanja, invalidnost, socialni status).³¹ Za profesionalen pristop je bistveno, da posamezni strokovnjak razmišlja o svoji profesionalni vlogi ter o tem, kako lahko njegove vrednote vplivajo na njegovo delo z otroki in starši. Pri presoji otrokove koristi ni prostora za predsodke in predvidevanja, ki izhajajo zgolj iz lastnih subjektivnih prepričanj.

Enake možnosti za vse. Obenem je treba otrokom zagotavljati enake možnosti. To pomeni, da se je treba prilagoditi potrebam otroka in otrok ne primerjati med sabo. S tem, ko so otroci, ki imajo različne potrebe, obravnavani na enak način, lahko prav tako prihaja do diskriminacije.

²⁶ 7. člen ZNP-1.

²⁷ Dr. Vesna Rijavec, Odločanje o varstvu in vzgoji otrok (2019), Pravni letopis (2019) str. 57-77, 282-283. <<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-FFDVEOAR>>.

²⁸ 35. in 53. člen Ustave; 8. člen Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju EKČP), Uradni list RS - Mednarodne pogodbe, št. 33/94; Priporočilo CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

²⁹ Drugi odstavek 8. člena EKČP.

³⁰ Priporočilo CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

³¹ Priporočilo CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

1. Uvod

Načelo otrokove koristi je temeljno pravno in etično načelo oziroma pravni standard ter osnovno vodilo za urejanje otrokovega življenja. Otrokovo korist v praksi ugotavljajo različni subjekti, od staršev in strokovnih delavcev na CSD do sodnikov in sodnih izvedencev, ki v nepravdnem postopku o otroku, starših in družini podajajo sodno izvedensko mnenje. **Pri tem je njihovo osrednje vprašanje: kaj je temu otroku v njegovo (največjo) korist?** Nadalje si lahko vprašanje zastavijo tako v materialnopravnem kot v procesnem smislu: na kakšen način naj se uredi otrokovo življenje, da mu bo to v korist, in na kakšen način naj se vodi postopek, da mu bo ta prav tako v korist in ga ne bo sekundarno viktimiziral? Ta dokument je namenjen zbiranju informacij o vsebini načela otrokove koristi in načinih za njegovo ugotavljanje za določenega otroka. Informacije so med drugim predstavljene v obliki smernic in so lahko različnim subjektom v pomoč pri ugotavljanju otrokove koristi v družinskih postopkih.

Uresničevanje otrokovih koristi pomeni uresničevanje otrokovih pravic in otrokovih potreb. Pri tem je pomembno poudariti, da otrokova korist ne zajema zgolj njegovih zunanjih življenjskih okoliščin, temveč tudi njegovo notranje doživljanje, psihološke potrebe in duševno zdravje. Presoja koristi otroka zato vključuje razumevanje njegovega čustvenega stanja, občutka varnosti, razvojnih potreb ter morebitnih stisk ali travmatskih izkušenj, ki lahko bistveno vplivajo na njegovo dobrobit in delovanje v družini in skupnosti. Takšen pristop zahteva celostno, t. i. biopsihosocialno presojo, ki poleg medicinskih in pravnih vidikov upošteva tudi psihološke in socialne okoliščine posameznega otroka, saj se otrokova korist vedno ugotavlja individualno glede na konkretne življenjske okoliščine.³²

Ko govorimo o otrokovi koristi, se v tem dokumentu pretežno sklicujemo na »otrokovo korist« in ne na »največjo otrokovo korist«, saj je pomen izraza v prvem primeru širši in ne zajema zgolj »največje« ali »najboljše« otrokove koristi, temveč njegovo korist v splošnem smislu. Tudi v slovenskem pravnem redu DZ določa »načelo otrokove koristi« in ne »načela otrokove največje koristi«, kot je to največkrat določeno v mednarodni skupnost (ang. *best interest of the child*) in je tudi sicer v uporabi v slovenskem prostoru.³³

Namesto protokola, smernice

Pobuda za pripravo smernic izhaja iz **Strategije in akcijskega načrta**,³⁴ ki ju je v letu 2025 potrdila Medresorska delovna skupina na Ministrstvu za pravosodje v sklopu projekta »Zagotavljanje največje koristi otroka v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji«. Pri tem gre za izvajanje ukrepov 7 in 40, ki vključujeta pripravo »protokola za določanje največje koristi otroka z jasnimi smernicami za vse ustrezne strokovnjake« (ukrep 7), ter del, ki bo posebej

³² März, J. W. (2022). *What does the best interests principle of the convention on the rights of the child mean for paediatric healthcare?* European Journal of Pediatrics, 181, 3805–3816. dostopno na: <<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36083315/>>.

³³ Izraz »največja otrokova korist« je po večini uporabljen pri sklicevanju na določila mednarodnih pravnih aktov.

³⁴ Dr. Susanna Greijer, Strategija in akcijski načrt (2025), Svet Evrope <<https://rm.coe.int/strategija-in-akcijski-nacrt-skupni-projekt-eu-in-sveta-evrope-zagotav/488028e731>>.

namenjen obravnavi posebej ranljivih otrok (ukrep 40).³⁵ Pri pripravi smernic smo na PIC – Pravnem centru za varstvo človekovih pravic in okolja delovali medresorsko, z deležniki z različnih področij dela. Vsem sodelujočim, ki so k smernicam prispevali s svojim znanjem in izkušnjami, se za pripravo in/ali pregled vsebin toplo zahvaljujemo.³⁶

Čeprav se strategija in akcijski načrt sklicujeta na pripravo *protokola*, se v tem primeru zdi primernejša priprava *smernic*. Namen smernic je subjektom ponuditi okvir za prilagajanje njihove prakse ugotavljanja otrokovih koristi, ne pa določiti obveznosti, da ravnajo izključno v skladu z navedenimi vsebinami. Namen predstavljenih informacij in dognanj v obliki smernic je, da subjektom na mehek način ponudijo orodje za **večplastno razumevanje načela otrokove koristi**.

Izraz *protokol* je obenem vprašljiv tudi zato, ker nakazuje, da lahko otrokovo korist ugotavljamo na standardiziran način in da gre pri ugotavljanju otrokovih koristi nemara celo za skupek alinej, ki so enake za vse otroke. Ključno pravilo pri ugotavljanju otrokove koristi pa je, da se ta ugotavlja in presoja individualno, pri čemer so subjektom lahko v pomoč te smernice. Iz navedenih razlogov v nadaljevanju predstavljamo »smernice« namesto »protokola«.

Namen, cilji in obseg smernic

Z ugotavljanjem otrokove koristi **ugotavljamo pogoje, v katerih bodo ustrezno zagotovljene otrokove potrebe, spoštovane njegove pravice in spodbujen njegov razvoj – tako na kratek, srednji kot dolgi rok**. Ugotovitev otrokovih potreb pa služi kot podlaga za zagotavljanje storitev in ukrepov, potrebnih za zaščito posameznega otroka brez diskriminacije.³⁷ Pri ugotavljanju pogojev je treba upoštevati različne dejavnike, ki so odvisni tako od otroka samega kot njegovih staršev, širšega okolja in konteksta. Namen tega dokumenta, tj. *Smernic za ugotavljanje (največje) koristi otrok v civilnih postopkih v Sloveniji* je predstaviti smernice za prepoznavanje teh pogojev in dejavnikov ter na podlagi njih ugotoviti, kaj je v določenem primeru v otrokovo (največjo) korist, in odločiti v skladu z ugotovitvami. Smernice so lahko v pomoč subjektom, ki s svojim strokovnim in tehničnim znanjem prispevajo k **ugotavljanju otrokove koristi**, ter tistim, tj. sodiščem, ki o otrokovi koristi **dokončno odločijo**, pri čemer dajo največjo težo in pozornost otrokovi koristi. Pri odločanju bo sodišče uravnotežilo otrokove koristi in pravice ter legitimne interese staršev in

³⁵ Dr. Susanna Greijer, Strategija in akcijski načrt (2025), Svet Evrope <<https://rm.coe.int/strategija-in-akcijski-nacrt-skupni-projekt-eu-in-sveta-evrope-zagotav/488028e731>>.

³⁶ Za deljenje njihovih mnenj, izkušenj in pogledov iz prakse ter sproti pregled dokumenta se toplo zahvaljujemo Tatjani Milavec in Špeli Zupan iz Skupnosti centrov za socialno delo, Simoni Mikec iz CSD Ljubljana, Maši Gril, območni koordinatorici za zagovorništvo pri VČP, Saši Gorenc Košir, zaposleni v strokovnem centru in zagovornici otrok pri VČP, Tanji Svetičič Hrovat, Tjaši Hrovat in Klavdiji Aničič iz Društva za nenasilno komunikacijo, odv. Alenki Sočan Žitnik, odv. Luki Švabu, Ani Tekavčič, predsednici Društva socialnih delavk in delavcev Slovenije, Nataši Omladič Ograjenšek iz CSD Celje in Katji Štampfel, sodni izvedenki za podpodročje socialno delo. Poleg tega se za popravke in predloge na končno verzijo dokumenta toplo zahvaljujemo Daji Wenke, neodvisni raziskovalki in svetovalki na področju, Ani Dežman iz Zavoda Lunina vila in članom Medresorske delovne skupine na Ministrstvu za pravosodje, predvsem višji državni odvetnici Jani Morela, višji sodnici Vanji Tinta Tavčar in predstavnikom Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Za pomoč pri izvajanju projekta in zaupanje se zahvaljujemo zaposlenim na Ministrstvu za pravosodje, Svetu Evrope in Evropski uniji.

³⁷ Stoti odstavek obrazložitvenega memoranduma k priporočilom CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

drugih strank v postopku. Obenem bo sodišče upoštevalo tudi obveznost državnih organov in izvajalcev storitev za zaščito otrok, da podprejo in okrepijo družino v skladu z otrokovo koristjo. Smernice so subjektom na voljo kot usmeritve pri ugotavljanju otrokove koristi in sprejemanju odločitev na **celovit, strokoven in usklajen način**.

Ker lahko, kot rečeno, na načelo otrokove koristi gledamo tako z materialnopravnega kot procesnega vidika, sta ključni dve vprašanji, ki jih smernice naslavljata:

- Kakšna ureditev otrokovega življenja je v njegovo (največjo) korist?
- Na kakšen način naj se vodi postopek, da bo ta zasledoval otrokovo (največjo) korist?

S smernicami, ki odgovarjajo na navedeni dve vprašanji, želimo načelo narediti čim bolj oprijemljivo, subjektom pa omogočiti, da ostanejo **tekem celotnega delovnega procesa primarno osredotočeni na korist otroka**. Z oblikovanjem smernic stremimo predvsem k boljšemu razumevanju in večji poenotenosti stroke o tem, kaj pomeni otrokova korist – kaj so njeni elementi in kako jo ugotavljati in zavarovati tako v procesnem kot v materialnem smislu. Ker ima vsak človek svoje osebne nazore in prepričanja, je treba zagotoviti, da vsi **izhajamo iz splošno sprejetega razumevanja o načelu otrokove koristi** v teoriji in praksi. S tem bi dosegli večjo enotnost pri varovanju načela in boljše sodelovanje med subjekti v družinskih zadevah. Zbiranje informacij na enem mestu in nudenje dodatnih informacij je še posebej pomembno v primerih fluktuacije kadra, kateremu so posebno priča na družinskih oddelkih sodišč in CSD. Namen smernic je tako med drugim **prenos znanja in doslednost** pri varovanju koristi otroka.

Medtem ko v slovenskem družinsko-pravnem prostoru **že obstajajo številni protokoli za ugotavljanje ogroženosti otroka**, okvir za ugotavljanje in spremljanje otrokove koristi v širšem smislu še ni bil zasnovan oziroma zastavljen. Odprava oziroma blažitev ogroženosti otroka je sicer eden od temeljev zagotavljanja otrokove koristi, vendar ni edini dejavnik varovanja načela.

Kar se tiče njihovega obsega, se smernice primarno osredotočajo na **civilne postopke**, specifično na **postopke in zadeve, ki urejajo osebna stanja in družinska razmerja** ter so opredeljena v ZNP-1 ter DZ. Smernice so lahko v pomoč ne le sodnikom, ki odločajo v zadevi, temveč tudi drugim subjektom, ki so posredno ali neposredno del družinskih postopkov. Medtem ko **nekateri subjekti o koristi otroka odločajo**, drugi **prispevajo strokovno mnenje** ali vpoglede o otrokovi koristi v posameznem primeru. S tem pristojnemu organu, tj. sodišču, pomagajo pri sprejemanju odločitev.

Ciljne skupine

Smernice so namenjene in so lahko koristne naslednjim ciljnim skupinam:

- A. starši;
- B. sodniki;
- C. strokovni delavci CSD;
- D. mediatorji;
- E. kolizijski skrbniki;
- F. zagovorniki otrok;
- G. sodni izvedenci;
- H. odvetniki strank v postopku;
- I. državni odvetniki, ki zastopajo državo, državne organe in subjekte v lasti države;
- J. strokovni centri (VIZ);
- K. drugi strokovni delavci, ki so v stiku z otrokom;
- L. druge osebe, ki so del postopkov in so zavezani k varovanju koristi otroka.

Kateri subjekti in v katerih primerih ugotavljajo otrokovo korist?

Starši. Korist otroka prvenstveno ugotavljajo starši, saj so primarno odgovorni za zagotavljanje koristi otrok v praksi – pri skrbi in odgovornosti za korist otroka imajo prednost pred vsemi drugimi.³⁸ Predvideva se, da starši otrokove koristi ugotavljajo in zagotavljajo tako med njegovim otroštvom kot tudi na dolgi rok, tekom njihovega celotnega življenja. Otroku zagotavljajo ustrezno usmerjanje in vodstvo pri uveljavljanju njegovih pravic na način, ki ustreza njegovim razvijajočim se sposobnostim, torej različno glede na starost.³⁹ Specifično pa v sklopu družinskih postopkov korist otroka ugotavljajo ob razvezi zakonske zveze ali ob razpadu zunajzakonske skupnosti ali v primeru drugih postopkov za varstvo koristi otroka. V primeru, da sta starša zmožna konstruktivne komunikacije, otrokovo korist ugotovita skupaj, jo zapišeta v sporazumu in sporazum predložita sodišču v potrditev, še prej pa ga predstavi pristojnemu CSD na predhodnem svetovanju.

Starši v sodelovanju s CSD. Pred začetkom postopka za razvezo zakonske zveze (s predlogom ali sporazumno) in pred vložitvijo predloga za začetek postopka za varstvo koristi otroka na sodišču (na primer za ureditev varstva in vzgoje, preživnine, stikov) se starša udeležita predhodnega svetovanja na CSD. Gre za procesno predpostavko, če imata oba starša starševsko skrb nad otroki.⁴⁰ Predhodno svetovanje je med drugim namenjeno poučitvi staršev o varstvu koristi otroka pri urejanju družinskih razmerij⁴¹ in skupnemu iskanju rešitev za zagotavljanje otrokove koristi. Na CSD je možno izvesti več razgovorov s staršema z namenom zbližanja njunih stališč o življenju družine po razpadu partnerskega odnosa.

³⁸ Drugi odstavek 7. člena DZ.

³⁹ 5. člen KOP.

⁴⁰ 83. člen ZNP-1; 200. in 203. člen DZ.

⁴¹ Tretji odstavek 203. člena DZ.

Kadar pride med staršema do sporazuma, strokovni delavec sporazum oceni z vidika koristi otroka – z vsebino sporazuma se lahko strinja ali ne. Strokovno mnenje o vsebini sporazumnega predloga staršev poda na sodišče.⁴² V postopku oblikovanja mnenja o sporazumnem predlogu CSD ugotavlja otrokovo korist.

CSD – podaja mnenja sodišču. V primeru, da se starša v sklopu predhodnega svetovanja (ali v postopku mediacije) ne sporazumeta, odločanje preide na sodišče. Pred odločanjem sodišče pozove CSD, da o koristi otroka v posameznem primeru poda strokovno, ločeno mnenje. Z namenom priprave strokovnega mnenja CSD ugotavlja korist otroka.

CSD – podaja predloga sodišču. V primeru ogroženosti otroka je CSD dolžan podati predlog za uvedbo postopka – CSD ima predlagalno legitimacijo v postopku za varstvo koristi otroka in je zakoniti udeleženec postopka tudi, kadar ni predlagatelj.⁴³ CSD je lahko predlagatelj začasne odredbe in ukrepov trajnejšega značaja. V predlogu strokovni delavec obrazloži, na kakšen način je bilo ugotovljeno, da so predlagani ukrepi v skladu s koristjo otroka. Ukrep predlaga, če ugotovi, da starši svoje pravice in obveznosti varovati pravice in koristi svojega otroka ne izvajajo ali je ne izvajajo v otrokovo korist.⁴⁴ Da strokovni delavec lahko oblikuje predlog sodišču, mora tako predhodno ugotoviti otrokovo ogroženost oziroma otrokovo korist. CSD lahko predlaga tudi prenehanje ali spremembo posameznih ukrepov, saj izvajanje ukrepov spremlja in ves čas sodeluje z družino. Proces ugotavljanja koristi otroka se na CSD dogaja ves čas, tekom celotne obravnave družine. CSD vselej skrbi za varstvo koristi otroka.

Mediatorji v družinskih zadevah. Mediacija je eden izmed alternativnih načinov reševanja sporov v družinskih postopkih, z izjemo družinskih postopkov, kjer je prisotno nasilje v družini. V postopku mediacije, v katerega se stranke vključijo prostovoljno, starši skupaj z mediatorji iščejo načine za ureditev vprašanj, ki se tičejo otrok, pri tem je njihovo glavno vodilo otrokova korist. Med obravnavo mediator skrbi za varovanje otrokove koristi v materialnem smislu (cilj mediacije je oblikovati predlog za sodno poravnavo, ki je v otrokovo korist), v sam postopek pa lahko vključi tudi otroka, če oceni, da bi bila vključitev otroku v korist. Pravica otroka do sodelovanja in izražanja svojega mnenja ne velja le v sodnih postopkih, temveč tudi v postopkih alternativnega reševanja sporov.

Kolizijski skrbnik. Kolizijski skrbnik je skrbnik, ki otroka zastopa v primerih, ko si interesi otroka in njegovega starša ali drugega zakonitega zastopnika nasprotujejo. Varuje pravice otroka v civilnem postopku v družinskih zadevah in naredi vse, kar v procesnem smislu lahko, da odločanje s strani uradnih organov v posamezni zadevi zasleduje korist otroka. Zato, da lahko otrokovo korist zagovarja in primerno varuje, jo mora najprej ugotoviti.

Sodni izvedenec. Sodni izvedenci so osebe, imenovane za neomejen čas s pravico in dolžnostjo, da sodišču na njegovo zahtevo podajo izvid in mnenje glede strokovnih vprašanj, za katera tako določa zakon ali glede katerih sodišče meni, da je pri presoji potrebna pomoč

⁴² 29. člen DZ.

⁴³ 108. člen ZNP-1.

⁴⁴ Prvi odstavek 154. člena DZ.

strokovnjaka. V družinskih zadevah sodišča imenujejo izvedence s podpodročij psihiatrije, pedopsihiatrije, klinične psihologije, psihologije družine in socialnega dela.⁴⁵ Za pripravo izvedenskega mnenja sodni izvedenec med drugim ugotavlja otrokovo korist v skladu s področjem in podpodročjem stroke, iz katere je bil imenovan. Izvedensko mnenje vsebuje izvid ter mnenje, ki je utemeljeno na vsebini, ki jo v izvidu ugotovi izvedenec. Za sodišče predstavlja enega od virov informacij, na podlagi katerih odloči v posamezni zadevi.

Sodnik. Korist otroka ugotavlja sodišče, ko se starši o načinu ureditve družinskih razmerij in otrokovega življenja ne morejo odločiti sporazumno ali njihova sporazumna odločitev ne zasleduje koristi otroka. Na podlagi strokovnih mnenj (CSD, sodni izvedenec...), izpovedi udeležencev postopka in otrokovega mnenja sodniki s sklepom odločijo o otrokovi koristi v posameznem primeru. Pred odločanjem mora sodišče ugotoviti, kako bodo otrokove koristi v največji meri zavarovane in zagotovljene (na primer v primeru razveze, 98. člen DZ).

Zaposleni v strokovnih centrih (VIZ). Korist otroka ugotavljajo tudi strokovni centri, v katere so po ZOOMTVI nameščeni otroci in mladostniki. Korist otroka ugotavljajo pri tem, ko pripravijo individualiziran program za vsakega posameznega otroka in spremljajo njegovo izvajanje v praksi. Z evalvacijo programa, ki je pripravljena z ozirom na koristi otroka, seznanijo pristojno sodišče in CSD. Ker z otrokom sodelujejo na dnevni ravni, so pomemben vir za aktualne informacije o koristi otroka.

Drugi strokovni delavci, ki so v stiku z otrokom. Tudi drugi strokovni delavci, ki so v stiku z otrokom v okviru drugih oblik pomoči, kot so terapija, nastanitve in šolanje, lahko v proces ugotavljanja otrokove koristi prinesejo pomembne vpoglede.

Zagovorništvo otrok pri VČP. Zagovorniki otrok ne presojujejo, kaj je otrokova korist, a lahko skozi poglobljene pogovore z otrokom pridobijo informacije, ki so lahko drugim deležnikom v veliko pomoč pri ugotavljanju koristi za tega otroka. Koordinatorji za zagovorništvo otrok, ki sodelujejo s starši, lahko te pomembne informacije še dopolnijo.

Druge osebe, ki so del postopkov in so zavezani k varovanju koristi otroka. Pri tem gre na primer za rejnike in skrbnike otrok ali odvetnike udeležencev postopka, tj. staršev otroka, ki so glede na 7. člen DZ kot vsi drugi pri opravljanju svoje dejavnosti zavezani k varovanju otrokove koristi. Za učinkovito varovanje pa morajo otrokovo korist najprej poznati in v praksi za posamezen primer ugotoviti.

Čeprav so smernice primarno namenjene strokovni javnosti, so lahko uporabne tudi za starše otrok in druge, ki želijo vedeti več o vsebini in načinih ugotavljanja otrokove koristi.

Preden pa nadaljujemo z vsebinskim delom ugotavljanja otrokovih koristi, velja ponovno poudariti, da so **za skrb otrok in njihovih koristi primarno odgovorni njihovi starši**. To

⁴⁵ Več o posameznih področjih in podpodročjih v razdelku »Opisi strokovnih področij in podpodročij sodno izvedenskega ter sodno cenilskega dela«, Strokovni svet za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje. < <https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/strokovni-svet-za-sodno-izvedenstvo-sodno-cenilstvo-in-sodno-tolmacenje/> > .

izhaja iz načela prvenstva in enake odgovornosti staršev do otrok, ki ga 135. člen DZ določa kot »Starši imajo glavno in enako odgovornost za varstvo in vzgojo otroka ter njegov razvoj. Koristi otroka so njihova poglavitna skrb. Država jim nudi pomoč pri izvajanju njihove odgovornosti.« V postopkih, ki se tičejo družinskega življenja, tako izhajamo iz predpostavke, da za uresničevanje otrokovih skrbi v praksi primarno skrbijo njihovi starši in **šele ko se izkaže, da starši za otrokove koristi več ne skrbijo, lahko v urejanje družinskih odnosov poseže država.** Pozitivna obveznost države, specifično sodišč in CSD, da varuje otrokove koristi, izhaja iz 154. člena DZ.

2. Koraki v postopku ugotavljanja otrokove koristi

Osrednje vprašanje za ugotavljanje otrokove koristi je:

Kaj je otrokova korist za tega otroka?

Kaj je otrokova korist za tega otroka?

Predpogoj, da lahko subjekt ugotovi, kaj je otrokova korist za določenega otroka, je, da se **najprej seznani s samim načelom**, tj. kaj pomeni otrokova korist v teoriji in zakonodaji, **ter da se seznani z otrokom in kontekstom, iz katerega izhaja**. Na podlagi teh informacij lahko subjekt ugotovi otrokovo korist za določenega otroka in jo aktivno zagovarja.

Pri odgovoru na vprašanje si lahko subjekt zastavi naslednji dve podvprašanji:

1. Kaj pomeni otrokova korist?

2. Kdo je otrok in kakšen je kontekst, iz katerega izhaja?

Odgovora na ti dve vprašanji sta ključna tako za laično ugotavljanje otrokove koristi v določenem primeru (na primer s strani staršev) kot s strani sodnega in strokovnega osebja (na primer sodnikov, strokovnih delavcev CSD).

Odgovor na prvo vprašanje, tj. kaj pomeni otrokova korist, lahko subjekti prejmejo v teh smernicah. Informacije so na voljo v [3. poglavju → KORAK 1 / Seznaiter z vsebino načela otrokove koristi](#).

Odgovor na drugo vprašanje, tj. kdo je otrok in kakšen je kontekst, iz katerega izhaja, pa lahko subjekt prejme iz različnih virov, odvisno od subjekta samega in namena ugotavljanja otrokove koristi. Več o načinih pridobivanja informacij o otroku s primeri vprašanj je na voljo v [4. poglavju → KORAK 2 / Seznaiter z otrokom in njegovim okoljem](#).

Z odgovorom na prvi dve vprašanji se lahko subjekt loti ocene otrokove koristi v primeru določenega otroka. Več o postopku ugotavljanja otrokove koristi, ki rezultira v sami oceni, je na voljo v [5. poglavju → KORAK 3 / Ocena otrokove koristi](#).

Za ugotavljanje otrokove koristi predlagamo naslednje korake:

KORAK 1 / Seznaiter z vsebino načela otrokove koristi

- A. Otrokova korist v zakonodaji in sodni praksi
- B. Izhodišča za ugotavljanje otrokove koristi
- C. Elementi otrokove koristi

D. Otrokova korist v procesnem smislu

E. Otrokova korist v materialnem smislu

KORAK 2 / Seznaitve z otrokom in njegovim okoljem

KORAK 3 / Ocena otrokove koristi

KORAK 4 / Spremljanje zasledovanja otrokove koristi v praksi

Otrokovo korist lahko glede na navedene korake ugotavljajo različni subjekti. Ne glede na to, ali gre za sodišče, ki v civilnem postopku dokončno odloča o koristi otroka, za strokovnega delavca CSD, ki dela z družino ali s starši v sklopu predhodnega svetovanja, ali za kolizijskega skrbnika, ki zastopa otrokovo korist, se predpostavlja, da subjekti predhodno poznajo **načelo otrokove koristi (KORAK 1)** in **otroka poznajo (KORAK 2)**. Zgolj s poznavanjem obeh delov lahko subjekt **otrokovo korist oceni na celosten način (KORAK 3)** in po možnosti multidisciplinarno, na podlagi zbranih informacij in z osredotočenostjo na otroka.

Po tem, ko je sprejeta ocena otrokove koristi, je pomembno, da se zagotavljanje otrokove koristi spremlja. V primeru civilnih postopkov to počne predvsem CSD pri delu z družino ali strokovni center in rejniki v primeru namestitve. Več informacij o procesu spremljanja je na voljo v 6. poglavju → KORAK 4 Spremljanje zasledovanja otrokove koristi v praksi.

Pomembno! Ugotavljanje otrokove koristi je proces, ki poteka ves čas trajanja postopka in obravnave družine. Izdelava ocene otrokove koristi ni enkratno dejanje, temveč strokovna presoja, ki se lahko in se mora prilagajati spreminjajočim se okoliščinam otroka in družine.

Obenem velja izpostaviti, da so koraki za nekatere subjekte vseeno nekoliko drugačni kot za druge. Na primer, ugotavljanje otrokove koristi s strani kolizijskih skrbnikov ali staršev in njihovih zastopnikov se razlikuje od ugotavljanja sodnikov, saj prvi niso uradne osebe, ki izdajo odločbo ali strokovno mnenje (v primeru CSD) o otrokovi koristi v določenem postopku. **Vseeno pa velja, da morajo vsi, ki so del postopkov, ki se tičejo otrok, načelu otrokove koristi slediti, ga zato poznati, in ga v postopku aktivno zagovarjati.** Ker se postopek ugotavljanja, predvsem v delu podaje ocene, med subjekti razlikuje, se v nekaterih delih smernic podrobneje posvečamo ugotavljanju otrokove koristi s strani nekaterih subjektov (na primer s strani sodstva in CSD).

V naslednji tabeli ponazorimo postopek ugotavljanja otrokove koristi za tri subjekte: sodišče, strokovne delavce CSD in sodne izvedence.

	Sodišče	CSD	Sodni izvedenec
1	Seznanitev z vsebino načela otrokove koristi (v zakonodaji, sodni praksi in teoriji).	Seznanitev z vsebino načela otrokove koristi (v zakonodaji, sodni praksi in teoriji).	Seznanitev z vsebino načela otrokove koristi (v zakonodaji, sodni praksi in teoriji).
2	Seznanitev z otrokom in njegovim okoljem. – Mnenje CSD. – Mnenje sodnega izvedenca. – Neformalni razgovor sodnika z otrokom. – Poročila VIZ, zdravstvo, kolizijski skrbnik, zagovorništvo, druge osebe, ki so v stiku z otrokom... – Izjave strank v postopku. Vsi drugi dokazi, ki se v konkretnem primeru zdijo potrebni, zlasti takšni, ki temeljijo na multidisciplinarnem pristopu.	Seznanitev z otrokom in njegovim okoljem. – Pogovor s starši (v sklopu predhodnega svetovanje ali drugega dela z družino). – Pogovor z otrokom. – Poročila VIZ, zdravstvo, kolizijski skrbnik, zagovorništvo, druge osebe, ki so v stiku z otrokom... Pridobivanje informacij z izvedbo MDT. Drugi načini za zbiranje informacij, ki se v konkretnem primeru zdijo potrebni.	Seznanitev z otrokom in njegovim okoljem. Metodologija je odvisna od podpodročja sodnega izvedenstva (psihološki testi, opazovanje...) ter vprašanj, ki jih sodnemu izvedencu zastavi sodišče. Seznanitev vključuje: – Pregled družine, staršev in otrok (pogovor s posameznim staršem, pogovor z obema staršema, pogovor z otrokom, pogovora z otrokom in posameznim staršem, pogovor s celotno družino, obisk na domu itd.) – Poročila VIZ, zdravstvo, kolizijski skrbnik, zagovorništvo, druge osebe, ki so v stiku z otrokom...

3	Ugotovitev in ocena otrokove koristi. Predstavitev ocene otrokove koristi v odločbi sodišča, ki je obrazložena. Odločitev sodišča je lahko v obliki začasne odredbe ali končne odločbe.	Ugotovitev in ocena otrokove koristi. CSD svoje ugotovitve o otrokovi koristi predstavi v različnih oblikah, odvisno od primera in postopka: – v zapisniku o predhodnem svetovanju, kjer se starša sporazumeta o načinu ureditve otrokovega življenja, CSD predstavi svoje mnenje o tem, ali sporazum zasleduje otrokovo korist. – v mnenju CSD, ki ga CSD za sodišče pripravi na poziv sodišča.⁴⁶ – v predlogu sodišču, ki ga CSD po uradni dolžnosti vloži za zaščito ogroženih otrok in v luči varstva otrokove koristi.	Ugotovitev otrokove koristi na podlagi izvida in drugih informacij z vidika stroke, iz katere izvedenec izhaja. Sodni izvedenec strokovno mnenje o družini, otroku in/ali starših predstavi v izvedenskem mnenju. Namenjeno je sodišču in zadeva vprašanja, ki jih je izvedencu postavilo sodišče ob imenovanju. V mnenju izvedenec posredno in/ali neposredno navaja, kaj je v otrokovo korist, v povezavi z vprašanji, ki mu jih je zastavilo sodišče.
4	Sodišče po potrebi in glede na postopek spremlja zasledovanje otrokove koristi v praksi glede na začasne odredbe in končne odločbe, ki jih je sprejelo. Spremljanje vključuje redno in periodično ocenjevanje ter morebitne prilagoditve, da se zagotovi, da odločitve in sprejeti ukrepi še naprej zasledujejo potrebe otroka in varujejo njegove pravice dokler ni	CSD spremlja zasledovanje otrokove koristi v okviru socialnovarstvenih storitev, ki jih nudi in ob spremljanju izvajanja ukrepa za varstvo koristi otroka v primeru, da je bil ta izrečen.	Po predložitvi izvedenskega mnenja sodni izvedenci načeloma ne spremljajo zasledovanja otrokove koristi v praksi.

⁴⁶ 29. člen DZ.

	vzpostavljena trajna rešitev, ki je v skladu z (največjo) otrokovo koristjo. Poleg lastnega spremljanja sodišče izhaja iz poročil CSD o spremljanju otroka in družine ter poročil strokovnih centrov ali rejniških družin v primeru namestitve.		
--	---	--	--

3. KORAK 1 / Seznanitev z vsebino načela otrokove koristi

3.1. Otrokova korist v zakonodaji in sodni praksi

Zasledovanje otrokove koristi je temeljni postulat družinskega prava.⁴⁷ Čeprav se družinska zakonodaja doma in po svetu nanj nenehno sklicuje, ostaja pojem odprt in pravno nedoločen.⁴⁸ V slovenskem pravnem redu je načelo še v največji meri opredeljeno v 7. členu DZ, zasledovanje načela v procesnem smislu pa v več določenih operacionalizira še ZNP-1. Na mednarodni ravni so osrednji dokumenti KOP, EKČP in sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP), ki imajo, kar se vsebine načela tiče, vpliv tudi na slovenski pravni red in judikaturu slovenskih sodišč. V nadaljevanju z različnimi pravnimi, akademskimi in drugimi viri opišemo pojem načela otrokove koristi, ki ga je predpogoj poznati za ustrezno ugotavljanje otrokove koristi v posameznem primeru.

Kaj je in kaj ni otrokova korist glede na zakonodajno-pravni okvir Slovenije?

3.1.1. Konvencija o otrokovih pravicah (KOP)

Osrednji pravni akt za varstvo otrokovih koristi na mednarodni ravni je KOP, ki določa, da morajo biti **otrokove koristi glavno vodilo pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki.**⁴⁹ Nadaljnje tolmačenje pojma otrokove koristi podaja Odbor za otrokove pravice:⁵⁰

(1) Otrokova korist je vsebinska pravica. Je pravica otroka, da se njegova največja korist oceni in upošteva kot glavni dejavnik pri tehtanju različnih interesov za sprejetje odločitve o zadevnem vprašanju, ter zagotovi, da se ta pravica upošteva vsakič, ko je treba sprejeti odločitev v zvezi z otrokom, skupino določenih ali nedoločenih otrok ali z otroki na splošno. Gre za pravico, ki je individualna in kolektivna. Določilo ustvarja za državo obveznost, ki je neizogibna, ima neposreden učinek in se kot taka lahko uveljavlja pred sodiščem.⁵¹

(2) Otrokova korist je temeljno načelo za razlago prava. To pomeni, da ko pravna določba omogoča več kot eno razlago, je treba izbrati tisto, ki najučinkoviteje zavaruje otrokovo korist.

(3) Načelo otrokove koristi je del pravil postopka. Kadarkoli se odloča o otroku, mora postopek odločanja vsebovati oceno možnega učinka odločitve na otroka. Poleg

⁴⁷ Zoran Dimović, Abstraktnost in pravna aniteta pojma otrokove največje koristi (2023), Pravna praksa, št. 45/2023.

⁴⁸ Zoran Dimović, Abstraktnost in pravna aniteta pojma otrokove največje koristi (2023), Pravna praksa, št. 45/2023.

⁴⁹ Prvi odstavek 3. člena KOP.

⁵⁰ Povzeto po Nana Weber (ur.) et al, Družinski zakonik s komentarjem (2024), GV Založba.

⁵¹ Splošni komentar Odbora za otrokove pravice OZN št. 14 o pravici otroka, da se njegove največje koristi upoštevajo kot glavno vodilo, 29. maj 2013, CRC/C/GC/14.

tega mora biti odločitev transparentna in obrazložena/utemeljena, pri čemer mora biti pojasnjeno, kako so bile upoštevane pravice otroka, kaj se je štelo za otrokovo korist, na katerih merilih temelji ter kako je bila otrokova korist uravnotežena z drugimi vidiki in pravicami udeležencev postopka.

Odbor je prav tako mnenja, da odrasle osebe, ki ugotavljajo otrokovo korist, ne smejo zanemariti obveznosti spoštovanja vseh otrokovih pravic, ki izhajajo iz KOP,⁵² njihova presoja otrokove največje koristi pa ne more prevladati nad obveznostjo spoštovanja vseh otrokovih pravic iz KOP.⁵³ Krajše, zagotavljati načelo otrokove koristi pomeni slediti potrebam otrok in spoštovati njihove pravice.

Odbor dodatno opredeli elemente, ki jih je treba zagotavljati za dosledno upoštevanje načela otrokove največje koristi:

- razvoj pristopa, ki temelji na pravicah in
- razvoj pristopa, ki vključuje vse akterje, da se
- zagotovi celostna telesna, psihična, moralna in duhovna integriteta otroka ter
- spodbuja njegovo človeško dostojanstvo.

3.1.2. Priporočili Sveta Evrope o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev⁵⁴ in v postopkih varstva otrok⁵⁵

Namen priporočil je vzpostaviti skupni okvir za postopek ugotavljanja največje koristi otrok v civilnih sodnih postopkih v državah članicah Sveta Evrope, pri čemer države članice priznavajo raznolikost svojih pravnih sistemov.⁵⁶

Priporočila opredeljujejo **naslednje okoliščine in dejavnike kot pomembne pri ugotavljanju otrokovih koristi:**

- otrokova starost, stopnja zrelosti in razvojne sposobnosti;
- otrokovo mnenje, če se je odločil, da ga izrazi, ali otrokovo stališče, če otrok svojega mnenja ne more oblikovati ali izraziti;
- ustrezna ohranitev otrokovega družinskega in socialnega okolja;

⁵² Povzeto po Nana Weber (ur.) et al, Družinski zakonik s komentarjem (2024), GV Založba.

⁵³ Committee on the Rights of the Children, General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)* (2013) <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf>.

⁵⁴ Priporočilo CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

⁵⁵ Priporočilo CM/Rec(2025)5 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otroka v postopkih varstva otrok. (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

⁵⁶ Preambula, Priporočilo CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

- pripravljenost in zmožnost vsakega od staršev, da brez diskriminacije na kakršnikoli podlagi skrbi za otrokove potrebe in jih zadovoljuje, vključno s pripravljenostjo enega od staršev, da otroku omogoči pomembne osebne odnose z drugim staršem ali drugimi osebami, ki so pomembne za otroka;
- zgodovina otrokove vzgoje in varstva;
- zaščita otroka pred fizično ali psihično škodo ali pred zlorabo, zanemarjanjem ali nasiljem;
- morebitna stanja ranljivosti ali tveganja ter vire zaščite in podpore;
- otrokove razvojne, čustvene, izobraževalne in zdravstvene potrebe;
- premislek v zvezi z otrokovo pravico do ohranjanja in razvijanja identitete;
- otrokove običajne vsakodnevne dejavnosti in konjički.

Obenem priporočila poudarjajo, da:

- **v primeru, da ocena dejavnikov privede do nasprotujočih si zaključkov, je treba dejavnike skrbno uravnotežiti glede na okoliščine konkretnega primera in upoštevati kratko-, srednje- in dolgoročne posledice za otroka;**
- v postopkih, ki vplivajo ali bi lahko vplivali na več kot enega otroka, je treba **največjo korist otroka oceniti za vsakega otroka posebej;**
- pristojnim organom mora biti zagotovljena možnost, da za ocenjevanje otrokovih potreb uberejo **multidisciplinaren pristop;**
- mora pristojni organ uresničevati otrokove pravice in načelo, da **mora imeti otrok toliko neposrednih stikov z vsakim od staršev, kolikor je v skladu z njegovo največjo koristjo;** treba je zagotoviti dovolj časa, da otrok lahko ohranja in razvija pomemben odnos z vsakim od staršev v skladu z največjo koristjo otroka;
- **otrokova nizka starost ne sme biti odločilen dejavnik,** da se mu odvzame pravica do vzpostavitve in ohranjanja stikov s starši;
- **če neomejeni stiki niso v največjo korist otroka, je treba razmisliti o možnosti nadzorovanih neposrednih stikov ali drugih oblikah stikov z zadevnim staršem;** upoštevati je treba tudi možnost, da lahko **v nekaterih primerih predstavlja največjo korist za otroka neobstoj stikov ali prekinitev stikov.**

Poleg priporočil so bile na ravni Sveta Evrope pripravljene tudi **Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje** (2010), ki predstavljajo pomemben vir informacij o načinih zagotavljanja otrokove koristi.

3.1.3. Družinski zakonik (DZ)

V nacionalnem pravnem redu je načelo še v največji meri opredeljeno v **7. členu DZ**, katerega namen je konkretizirati ta pravni standard.⁵⁷ Določilo v tretjem odstavku določa pogoje, v skladu s katerimi starši delujejo v otrokovo korist, in sicer če:

- primerno zadovoljujejo otrokove **materialne, čustvene in psihosocialne potrebe**;
- to počnejo z ravnanjem, ki kaže na njihovo **skrb in odgovornost do otroka**;
- otroku nudijo **primerno vzgojno vodstvo**;
- otroka **spodbujajo v njegovem razvoju**.

Vse to počnejo starši ob upoštevanju:

- osebnosti otroka;
- starosti otroka in njegove razvojne stopnje;
- otrokovih hotenj.

Več o vsebini načela otrokove koristi v procesnem in materialnem smislu si lahko preberete v poglavjih [Korist otroka v procesnem smislu ↗](#) in [Korist otroka v materialnem smislu ↗](#).

Na podlagi zakonodaje in sodne prakse lahko ugotovimo, da otrokovo korist sestavljajo **potrebe in pravice otrok** ter **starševske kapacitete** za skrb tega otroka. Če v skladu z uveljavljeno prakso v tujini⁵⁸ in ob upoštevanju celovitejšega razumevanja otrokovih potreb nekoliko razširimo razumevanje tega načela, lahko v ta okvir vključimo tudi **družino in širše družbeno okolje** kot pomembna dejavnika pri ugotavljanju otrokove koristi v posameznem primeru. Poleg samega otroka in staršev na otrokovo korist namreč vpliva tudi širše družbeno okolje, v katerem otrok živi. Vse tri elemente v povezavi z otrokovo koristjo podrobneje opredelimo v poglavju, ki sledi.

Obenem je pri obravnavi posameznih elementov pomembno, da vsi, ki presoјamo otrokovo korist, izhajamo iz bolj kot ne enakega razumevanja o tem, kaj je otrokova korist. Zato v nadaljevanju najprej navajamo nekaj izhodišč, ki jih velja imeti v mislih pri ugotavljanju otrokove koristi.

⁵⁷ Nana Weber (ur.) et al, Družinski zakonik s komentarjem (2024), GV Založba.

⁵⁸ Trikotni model za ugotavljanje največje koristi otrok, ki vključuje vse tri aspekte, se uporablja na primer v Veliki Britaniji in na Švedskem. The Framework for the Assessment of Children in Need and their Families (2000), Department of Health, Department for Education and Employment and Home Office <<https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Framework-for-the-Assessment-of-Children-in-Need-and-Their-Families---Guidance-Notes-and-Glossary.pdf>>; Socialstyrelsen, BBIC Grundbok - Barns behov i centrum (2023) <<https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/06b772880f314d5ab08a6a995448b371/2023-9-8734.pdf>>.

3.2. Izhodišča za ugotavljanje otrokove koristi

Kaj so bistvene lastnosti oziroma prvine načela otrokove koristi? Iz katerih premis naj izhajamo, ko ugotavljamo otrokovo korist? V tem poglavju želimo zbrati izhodišča, ki so ključna pri ugotavljanju otrokove koristi. So skupni imenovalec za vse, ki v različnih postopkih ugotavljamo, kaj je v otrokovo korist. Na ta način ustvarimo možnost, da imamo različni subjekti, ki ugotavljamo otrokovo korist v posameznem primeru, že pred pričetkom ugotavljanja podobno razumevanje osnovnih predpostavk, ki se tičejo tega načela.

Gre za smernice, ki so splošne narave, in ki predstavljajo temelj v postopku ugotavljanja otrokove koristi.

- 1. Otrokova korist mora biti glavno vodilo pri tehtanju pravic in potreb otroka ter pravic, odgovornosti in legitimnih interesov staršev ali katerih koli drugih strank v postopku.** Korist otroka je samostojni pravni standard, s katerim pravice in koristi otrok postavljamo v ospredje postopka in ki ga ugotavljamo za vsako posamezno družinsko situacijo posebej. V vsakem primeru pa je potrebno tehtanje pravic udeleženih v postopku, pri čemer mora imeti prednost otrokova korist kot glavno vodilo. Koncept »glavnega vodila« otrokove koristi pomeni, da je treba otrokovo korist obravnavati kot prednostno, predvsem v luči manjše pogajalske moči otrok v postopkih in pogosto manjše pozornosti, ki se otrokom v njih posveča. Koncept ne pomeni, da bi moralo načelo na splošno veljati za pomembnejše od pravic staršev. Vendar pa velja v primeru konflikta pravic in interesov pravice staršev podrediti v razmerju do pravic in koristi otroka.⁵⁹ V primerih nasilja v družini še posebej velja, da imajo koristi in pravice otroka prednost pred vsem drugim.⁶⁰ Otrokova korist naj bo torej glavna in vodilna.
- 2. Otrok ima pravico, da v postopku izrazi svoje mnenje.** Otrok ima v vseh postopkih, ki se ga tičejo, pravico, da svobodno oblikuje in izrazi svoje mnenje. Njegovemu mnenju je treba nameniti ustrezno pozornost glede na njegovo starost in zrelost. V civilnih postopkih lahko otrok svoje mnenje izrazi prek zagovornika otrok pri VČP, kolizijskega skrbnika, strokovnega delavca CSD ali v neformalnem razgovoru s sodnikom. Iz te pravice izhaja tudi pravica otroka do **otrokom prijaznih informacij v jeziku, ki ga razume**, saj gre za pomemben dejavnik, ki otroku omogoča, da si ustvari lastno mnenje.
- 3. Otrok ne sme nositi bremena odločanja.** Otrok ima pravico, da je v postopku slišan, vendar ne sme nositi bremena odločitve o tem, kaj je v njegovo korist. Odrasli ne smejo na otroka prevaliti odgovornosti za odločanje ali pri njem ustvarjati občutka, da je izid postopka odvisen od njegove izbire. Dolžnost staršev in pristojnih organov je, da ob upoštevanju vseh okoliščin, vključno z otrokovim mnenjem, presodijo in odločijo, kaj je v otrokovo korist.

⁵⁹ Petruša Jager, Zaupanje v varstvo in vzgojo skozi prizmo otrokove koristi (2023), Odvetnik 109-110.

⁶⁰ 5. člen ZPND.

4. **Izražanje lastnega mnenja je otrokova pravica, ne dolžnost.** Otroci imajo pravico in ne dolžnost, da izrazijo svoje mnenje v postopku. Če mnenja ne želijo izraziti ali ne želijo, da ga delimo z drugimi osebami, njihovo odločitev spoštujemo in se je držimo. Otroku je treba zagotoviti resnično in dejansko možnost, da izrazi svoje mnenje. O tem, da je to njihova pravica in ne dolžnost, morajo biti otroci primerno poučeni.
5. **Mnenja otroka in njegovih želja ne gre enačiti s koristjo otroka.** Otrokovo mnenje in izražene želje glede ureditve njegovega življenja še ne povedo, kakšna ureditev je dejansko v njegovo korist. Mnenje otroka je pomemben element odločanja, vendar ni edini. Tudi sodna praksa določa, da korist otroka in njegova želja nista nujno sopomenki.⁶¹
- Teža, ki jo sodišče pripiše otrokovemu mnenju, je odvisna od njegove starosti in stopnje zrelosti. Medtem ko mnenje mlajšega otroka praviloma še ne odraža avtonomne presoje, temveč je pogosto predvsem izraz njegove navezanosti na starša, mnenje starejšega, zrelega in razsodnega otroka v večji meri izraža njegovo sposobnost samostojnega oblikovanja stališča in ga lahko štejemo kot izraz otrokove samoodločbe.⁶²
6. **Pridobivanju otrokovega mnenja mora slediti strokovna presoja tega mnenja.** Ko govorimo o otrokovem mnenju v sodnih postopkih, gre za dva vidika: *pridobivanje* otrokovega mnenja v pogovoru in *presojanje* tega.⁶³ Obe fazi morata biti jasno opredeljeni in razmejeni, saj gre za dva različna, a dopolnjujoča se vidika. Otrok ima pravico biti seznanjen z dejstvom, da bodo strokovnjaki in sodišče njegovo mnenje tehtali ter ocenjevali njegovo razumevanje situacije in posledice podaje mnenja. Otroka je v tem delu treba tako poučiti kot tudi razbremeniti.
7. **Nasilje v družini je treba upoštevati kot posebno okoliščino, ki bistveno vpliva na otrokovo korist.** Pri nasilju v družini se je treba zavedati, da odnos med partnerjema ni enakovreden in da eden od partnerjev izrablja moč nad drugim. Za presojo, kaj je v tem kontekstu v otrokovo korist, velja zato uporabiti poseben pristop,⁶⁴ ki vključuje uporabo določil Istanbulske konvencije.⁶⁵ Obenem je treba vzeti v ozir, da so izidi postopkov, ki se zaradi nasilja vodijo po ZPND ali Kazenskem zakoniku (KZ-1), neposredno povezani z družinskimi postopki in presojo otrokove koristi s strani civilnih sodišč.

⁶¹ VSL Sklep IV Cp 1213/2021.

⁶² Ana Šančič. Načelo otrokove koristi v postopkih razveze zakonske zveze. Magistrsko diplomsko delo (2025), Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani.

⁶³ Dr. Anja Andrejč Balažic, Pridobitev otrokovega mnenja (2024), Pravosodni bilten, št. 2/2024, str. 63-80.

⁶⁴ Več o presojanju največje koristi otroka v kontekstu nasilja v družini v nadaljevanju smernic.

⁶⁵ Pri presoji ogroženosti otroka je lahko v pomoč Priročnik za ravnanje v primerih otrok, žrtev nasilja, zlorabe ali zanemarjanja z obrazcem za ugotavljanje stopnje ogroženosti otroka v družinskih sodnih postopkih (2026), ki je prav tako nastal v okviru projekta Zagotavljanje največje koristi otrok v civilnih postopkih <<https://rm.coe.int/prirocnik-za-ravnanje-v-primerih-otrok-zrtev-nasilja-zlorabe-ali-zanem/48802b9489>>.

8. **Nasilje ni enako konfliktu.** Konflikt je naraven in pričakovan del vseh odnosov. Gre za različne želje, mnenja in poglede. Konflikti so neprijetni, a niso sami po sebi nevarni. Po drugi strani je nasilje nevarno. Gre za vedenje, s katerim oseba zlorabi svojo moč in izhaja iz domnevnega ali dejanskega neravnovesja moči med dvema ali več osebami.

9. ***Sindrom starševskega odtujevanja*⁶⁶ je neznanstven koncept, ki se kot sindrom uporablja brez teoretske podlage.**⁶⁷ Termin, ki ga je leta 1985 uporabil ameriški pedopsihiater Richard Gardner, označuje domnevni pojav v razveznih postopkih, pri katerih naj bi eden od staršev, praviloma mati, z manipulativnim vedenjem odtujevala otroka od drugega starša, praviloma očeta. Koncept kot sindrom je bil s strani znanosti ovržen, saj zanj ni zanesljive definicije ali orodja za prepoznavo, s tem pa se ga ne da diagnosticirati ali natančno opredeliti s strani klinične stroke.⁶⁸ Uporaba koncepta je izredno škodljiva, saj preusmeri fokus z dejanske težave, tj. nasilja v družini, ki ga povzroča eden od staršev, na vedenje starša, ki nasilja ne povzroča. Z drugimi besedami, odtujevanje je dojeta kot vrsta nasilja, to pa povzroča preusmeritev odgovornosti za dejansko nasilje v družini na žrtve nasilja, ki naj bi otroka odtujevale.⁶⁹ Delo institucij s tem ni usmerjeno v zaščito otrokove koristi, ampak v prilagajanje otroka in starša, ki ne zlorablja, delovanju starša, ki povzroča nasilje, s tem pa nadaljuje svoj nadzor nad žrtvijo. V smernicah zagovarjamo stališče, da se koncept v civilnih postopkih opusti, kot so to že storili v nekaterih drugih pravnih sistemih, saj je za žrtve nasilja in otrokove koristi škodljiv.⁷⁰

Obenem to ne pomeni, da v družinskih postopkih ne prihaja do vplivov staršev na otroka in primerov neutemeljenega zavračanja stikov otroka z drugim staršem. S takšnimi primeri se strokovni delavci v praksi srečujejo, pri čemer do njih prihaja tudi v postopkih, v katerih se očitki o nasilju v družini sploh ne pojavljajo. Hkrati pa mora biti sodišče vedno posebej pozorno na obtožbe o nasilju in jih skrbno preučiti, **saj je lahko v primeru nasilja otrokovo zavračanje stikov utemeljeno** in ga ni dopustno avtomatično pripisati ravnanju drugega starša.

10. **Odprava ali ublažitev ogroženosti otroka je ključni predpogoj za zagotavljanje otrokove koristi.** Z namenom varovanja načela morajo subjekti najprej ugotoviti, ali je otrok ogrožen, na kakšne načine je ogrožen in s katerimi ukrepi ogroženost odpraviti oziroma jo ublažiti. Odprava oziroma blaženje ogroženosti je temelj za nadaljnje ukrepe

⁶⁶ Ang. *Parental alienation syndrome* ali PAS.

⁶⁷ Podrobneje o genezi koncepta in kritiki v Vesna Leskošek, *Konceptualne spremembe v odločanju o varstvu in vzgoji otroka ter stikih v primerih nasilja* (2025). Socialno delo. 2025. Vol. 64, no. 3, p. 219–239 <<https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=225931&lang=slv>>.

⁶⁸ Uporabo izraza med drugim zavračata Svetovna zdravstvena organizacija in Ameriško psihološko združenje, dve od najprestižnejših institucij na področju duševnega zdravja.

⁶⁹ Vesna Leskošek, *Konceptualne spremembe v odločanju o varstvu in vzgoji otroka ter stikih v primerih nasilja* (2025). Socialno delo. 2025. Vol. 64, no. 3, p. 219–239 <<https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=225931&lang=slv>>.

⁷⁰ Italijansko civilno vrhovno sodišče je prepovedalo sklicevanje na sindrom starševske odtujitve v sodnih odločbah, zlasti s sodbo št. 13217 z dne 17. maja 2021, v kateri je navedlo, da koncept ni znanstveno potrjen; *Sentenza Cassazione Civile n. 13217 del 17/05/2021*.

za zaščito otrokove koristi. Z vidika zaščite otroka gre za enotno kategorijo varovanja koristi in ne dve (pravno) ločeni situaciji. Otrokovi koristi slediš ali jo ogrožaš.⁷¹

- 11. Ugotavljanje otrokove koristi je proces, materializacija načela v praksi se lahko čez čas spreminja.** Medtem ko je načelu otrokove koristi treba slediti med celotnim postopkom, se način izvajanja načela v praksi lahko spreminja. Glede na okoliščine primera, sprememb pri otroku in v družini ter razvoj dogodkov se načini za zagotavljanje otrokove koristi lahko spremenijo. Na primer, medtem ko so stiki s staršem v nekem trenutku lahko v otrokovo korist, je lahko situacija čez nekaj tednov drugačna. Pri ugotavljanju otrokove koristi gre tako za proces, njegova vsebina pa se lahko skozi čas spreminja. Zato je treba ugotavljanje in oceno otrokove koristi redno ponavljati in ustreznost ukrepov preveriti v skladu z morebitnimi novimi ugotovitvami.
- 12. Otrokova korist je povezana tudi s koristmi drugih družinskih članov.** Iz enakega razumevanja izhaja sistemsko socialno delo, kjer otroku pomagamo predvsem s tem, da pomagamo njegovi družini. S tem, ko podpremo celo družino, podpremo tudi otroka.
- 13. Otrokovo korist je treba presoјati individualno.** Pomembno je, da se otrokova korist ugotavlja za vsakega otroka posebej, z ozirom na njegovo razvojno starost in potrebe. V primeru, da se v postopku presoja korist več otrok, ki so člani iste družine, velja njihovo korist prav tako presoјati individualno.
- 14. Pri ugotavljanju otrokove koristi je potrebno sodelovanje: tako med institucijami kot znotraj njih.** Medinstitucionalno sodelovanje je ključno za celostno obravnavo primera z več zornih kotov. Pri tem sodelujejo sodišča, CSD, sodni izvedenci različnih strok, kolizijski skrbniki, zagovorniki otrok, vzgojno-izobraževalne institucije, zdravstvene ustanove in NVO,⁷² v primerih nasilja v družini in drugih kaznivih dejanj pa tudi policija in tožilstvo. Poleg tega je ključno sodelovanje v sektorju, na primer med različnimi CSD po Sloveniji, med posameznimi oddelki istega centra (na primer področje varstva družine in področje preprečevanja nasilja v družini) in znotraj sodišč (družinski postopki, kazenski postopki).
- 15. Plačevanje preživnine tekom postopka.** Breme preživljanja tekom postopka, ki v družinskih zadevah običajno traja dalj časa, se ne sme prevaliti izključno na enega od staršev, saj to ni v otrokovo korist. Plačevanje preživnine je zato treba urediti z začasno odredbo.
- 16. Pravočasnost odločanja in izjemna skrbnost.** Pravočasnost odločanja je ključna za varovanje otrokove koristi. Postopke, v katere je vključen otrok, je treba začeti in

⁷¹ VSM Sklep III Cp 111/2025

[https://sodnapraksa.si/?q=predhodno%20svetovanje&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&order=date&direction=desc&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111481263](https://sodnapraksa.si/?q=predhodno%20svetovanje&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&order=date&direction=desc&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111481263).

⁷² Več o delu posameznih institucij in medinstitucionalnem sodelovanju na družinskem področju v izobraževalnih gradivih PIC, Medinstitucionalno sodelovanje v civilnih postopkih: Službe in institucije na področju družinskega prava (2026).

zaključiti pravočasno.⁷³ Sodne zadeve iz DZ, ki se vodijo v zvezi z razmerji med starši in otroki, posvojitvijo, podelitvijo starševske skrbi sorodnikom, rejništvom in skrbništvom, se rešujejo prednostno⁷⁴, postopki za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otrok pa so po ZNP-1 nujni.⁷⁵ Nujni in prednostni so tudi postopki po ZPND.⁷⁶

17. Zloraba postopka ni v otrokovo korist. Obremenjevanje sodišča s številnimi nepotrebnimi vlogami, zloraba procesnih pravic, kot je pretirano vlaganje predlogov za izdajo začasnih odredb, pravnih sredstev in nekorekten odnos do ostalih udeležencev v postopku, so dejanja, ki ne zasledujejo otrokove koristi in jih je zato treba opustiti in ustaviti.

V kontekstu nasilja v družini pravna in institucionalna zloraba postopka večkrat deluje kot nadaljevanje nadzora nad žrtvijo in je lahko namerna. Povzročitelji nasilja pogosto uporabljajo sodne in upravne postopke kot strategijo za nadaljevanje nadzora, ustrahovanja in pritiska nad žrtvijo (na primer zlonamerne tožbe, ponavljajoče se neutemeljene prijave, zavlačevanje postopkov). Taka ravnanja tvorijo del vzorca prisilnega nadzora.⁷⁷

V naslednjem poglavju se posvečamo elementom, ki jih velja upoštevati pri ugotavljanju otrokove koristi.

⁷³ Priporočilo CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

⁷⁴ 14. člen DZ.

⁷⁵ 105. člen ZNP-1.

⁷⁶ 22.a člen ZPND.

⁷⁷ Na Skupnosti centrov za socialno delo so v pripravi smernice glede izvajanja stikov staršev z otroki v primerih nasilja.

3.3. Elementi otrokove koristi

Pri presoji otrokove koristi velja upoštevati ugotovitve razvojne psihologije, ki kažejo, da otrokova dobrobit ni odvisna le od formalne ureditve njegovih pravic, temveč tudi od kakovosti odnosov, občutka varnosti ter njegovega psihosocialnega razvoja v praksi. Čeprav je odločitev o skrbi za otroke stvar pravnega postopka, odločanje po načelu otrokove koristi velikokrat zahteva vključitev psiholoških vidikov.⁷⁸ Raziskave poudarjajo zlasti pomen otrokovega odnosa s starši, stopnje konflikta med njima ter psihološkega funkcioniranja staršev,⁷⁹ ob upoštevanju razvojne stopnje otroka⁸⁰ in pomena zgodnjih odnosov za njegov razvoj.⁸¹

Pri ugotavljanju otrokove koristi tako velja upoštevati **ne le značilnosti posameznega otroka, temveč tudi značilnosti njegovih staršev, družine in širšega okolja**. Treba je upoštevati otrokove čustvene in psihosocialne potrebe ter težave in obenem vzgojne sposobnosti staršev, njihov slog vzgoje in starševske kapacitete. Razmerje z otrokom vključuje odnos otroka do starša, starša do otroka, njuno navezanost, težave in funkcioniranje posameznega starša ter njegove osebne značilnosti. Obenem pa vključuje tudi odnos med staršema samima, zmožnost in voljo za dogovarjanje in sodelovanje med njima ter druge okoliščine v zvezi z družinskimi razmerami.⁸²

Doslej obravnavane elemente za ugotavljanje otrokove koristi lahko razdelimo v tri sklope:

1. Otrok in njegove (razvojne) potrebe.
2. Starši in starševske kapacitete.
3. Družina in širše družbeno okolje.

Vsi trije elementi skupaj tvorijo trikotnik, na podlagi katerega lahko ugotavljamo otrokovo korist.⁸³ Pred ugotavljanjem otrokove koristi pa moramo elemente najprej poznati. V nadaljevanju predstavimo vsakega posebej in ponudimo predloge vprašanj, z uporabo katerih lahko različni subjekti ugotavljajo otrokovo stanje in njegovo korist. S skupnim razumevanjem razvojnih potreb otroka, starševskih kapacitet in vpliva širše družine in okolja na otroka, lahko otrokovo korist na strokoven način ugotavljamo tudi v praksi – za vsakega otroka posebej.

⁷⁸ Dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, Skupna starševska skrb (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123 <https://cip.gov.si/media/3188/notranjost-3_korektrura.pdf>.

⁷⁹ Kelly, J. B. (2007). Children's living arrangements following separation and divorce: Insights from empirical and clinical research. *Family Process*, 46(1), 35–52.

⁸⁰ Piaget, J., Inhelder, B. (2000). *The psychology of the child*. Basic Books. (Original work published 1969).

⁸¹ Žvelc, G. (2021). Razvojne teorije. Znanstvena založba Filozofske fakultete.

⁸² Dr. Anja Andrejč Balažic, Pridobitev otrokovega mnenja (2024), Pravosodni bilten, št. 2/2024, str. 63–80.

⁸³ Podoben model se uporablja na primer v Veliki Britaniji in na Švedskem. The Framework for the Assessment of Children in Need and their Families (2000), Department of Health, Department for Education and Employment and Home Office <<https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Framework-for-the-Assessment-of-Children-in-Need-and-Their-Families---Guidance-Notes-and-Glossary.pdf>>; Socialstyrelsen, BBIC Grundbok - Barns behov i centrum (2023) <<https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/06b772880f314d5ab08a6a995448b371/2023-9-8734.pdf>>.

3.3.1. Otroci in njihove (razvojne) potrebe

Kaj je v korist otroka glede na njegove razvojne potrebe?

Uresničevanje otrokovih koristi med drugim pomeni uresničevanje otrokovih razvojnih potreb. **Razvojne potrebe otrok** so fiziološke, senzo-motorične, čustvene, intelektualne in psihosocialne narave in se razlikujejo glede na starost oziroma razvojno stopnjo otroka. Med pomembne razvojne potrebe otrok sodijo tudi potreba po čustveni varnosti, stabilnih odnosih ter razvojno ustrezni podpori odraslih.⁸⁴

Otroci v različnih razvojnih obdobjih različno razumejo odnose, konflikte, ločitve, spremembe in postopke, v katere so vključeni. Razvojna stopnja otroka vpliva na njegovo sposobnost razumevanja situacije, izražanja mnenja, uravnavanja čustev ter doživljanja varnosti in stabilnosti. Pri presoji otrokove koristi je zato pomembno upoštevati ne le kronološko starost otroka, temveč tudi njegovo razvojno zrelost, individualne značilnosti ter način doživljanja konkretne situacije.⁸⁵ S poznavanjem, katere razvojne potrebe ima otrok v določenem razvojnem obdobju, lahko ugotovimo, kako otrokovo življenje odstopa od optimalnega oziroma takega, ki je v otrokovo korist.

Pri urejanju otrokovega življenja moramo upoštevati razvojne potrebe **posameznega otroka**. Razvojne potrebe se spreminjajo glede na starost in razvojno stopnjo otroka, zato otrokova korist ni statičen, temveč razvojno pogojen koncept. Enaka ureditev ima lahko za otroka v različnih razvojnih obdobjih različne posledice, zato je treba pri presoji vedno upoštevati, kako konkretne okoliščine vplivajo na njegov čustveni razvoj, občutek varnosti in vsakodnevno funkcioniranje.

Več o razvojnih potrebah otrok glede na starost lahko uporabniki gradiv najdejo v strokovnem prispevku »**Razvojne potrebe otrok (2010)**, ki ga je pripravilo Društvo psihologov Slovenije, Sekcija psihologov v socialnem varstvu.

Podobno je na voljo tudi zloženska »**Otrokove razvojne potrebe in kako nanje odgovoriti**« (2021), ki jo je pripravil Aktiv psihologov pri Skupnosti CSD Slovenije. Slednja vsebuje podobne informacije in je primerna za splošno javnost (na primer starše).

Treba se je zavedati, da so otrokove potrebe in interesi ločeni od pravic njihovih staršev, čeprav so z njimi povezane in ne obstajajo v vakuumu.⁸⁶

⁸⁴ Philip A. Fisher, P. A., Katie Bruce, K., & Seth S. Pears, S. S. (2011). The impact of early life stress on children's emotional development. *Current Directions in Psychological Science*, 20(4), 211–215. Dostopno na: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3918896/>

⁸⁵ März, J. W. (2022). What does the best interests principle of the convention on the rights of the child mean for paediatric healthcare? *European Journal of Pediatrics*, 181, 3805–3816. Dostopno na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36083315/>

⁸⁶ KRUK, Edward. *Child Custody, access and parental responsibility. The Search for a Just and Equitable Standard*. Vancouver: The University of British Columbia, 2008, str. i–84, <<http://www.thecustodyminefield.com/research/kruk2008.pdf>>.

3.3.2. Starši in starševske kapacitete

Starševske kapacitete predstavljajo večdimenzionalen konstrukt, ki vključuje **vedenjske, čustvene in kognitivne vidike starševskega funkcioniranja ter omogoča staršem, da na prilagodljiv način zadovoljujejo razvojne potrebe otroka**. Pri tem ne gre za posamezna izolirana vedenja, temveč za celostno izvajanje starševske vloge v različnih situacijah. Pomembno je tudi, da starševske kapacitete zajemajo osebne vire staršev, kakovost odnosa z otrokom ter širši družinski in socialni kontekst, zato njihova presoja zahteva celosten in individualiziran pristop.⁸⁷ Bližnji odnos s staršem z dobrimi oziroma ustreznimi starševskimi kapacitetami pa ima širok nabor koristi za otroke.⁸⁸

V okviru družinskih postopkov starševske kapacitete večkrat presojajo sodni izvedenci s področja klinične psihologije. Iz *Smernic za sodnoizvedensko kliničnopsihološko delo na področju starševstva in skrbništva*, ki jih je izdala Zbornica kliničnih psihologov Slovenije, izhajajo različni parametri, ki zadevajo starševstvo in na podlagi katerih klinični psihologi ocenjujejo starševske spretnosti in zmožnosti staršev za zadovoljevanje otrokovih potreb.

Glede na *smernice* so **pri presojanju starševskih kapacitet** pomembni naslednji vidiki starševskega delovanja:⁸⁹

- **zadovoljevanje otrokovih potreb** po varnosti, skrbi in negi, čustveni navezanosti, nadzoru, učenju šolskih in življenjskih veščin, učenju starosti ustrezne odgovornosti, samostojnosti in avtonomije, zagotavljanje ustreznih vzorov za oblikovanje spolne vloge ter izogibanje omalovaževanja in zapostavljanja;
- **pogledi in prepričanja staršev o otroku** (njihova pričakovanja do otroka, prepoznavanje otrokovih potreb) ter odnosu med starši in otrokom;
- **vzgojni slog staršev**, načini in ustreznost postavljanja meja, načini krepitev zelenih vedenj in postavljanje ter izvrševanje ustreznih posledic neželenih vedenj;
- **odnosi med starši**, njihova medsebojna komunikacija in odločanje, podpora enega od staršev drugemu, vzdrževanje odnosa z drugim od staršev;
- **duševno in telesno zdravje staršev ter njihova psihosocialna prilagojenost**: osebnostne, vedenjske in druge značilnosti staršev, ki vplivajo na njihovo vzgojo in zmožnost za zadovoljevanje otrokovih potreb (na primer morebitno nasilno vedenje ali zlorabe otroka ali partnerja, morebitna nezrelost v starševski vlogi, sposobnost za reševanje problemov, načrtovanje, stabilnost, fleksibilnost, vzdržljivost, tveganje za nasilno vedenje, duševne in osebnostne motnje staršev);

⁸⁷ Jiménez, L., Sánchez-Martín, M., Lorence, B., Herrera-Collado, E., & Hidalgo, V. (2025). Validation of the Interview for the Assessment of Parental Competencies (ECP-12). *Journal of Family Issues*. <<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0192513X251362457>>.

⁸⁸ Dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, Skupna starševska skrb (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123 <https://cip.gov.si/media/3188/notranjost-3_korektrura.pdf>.

⁸⁹ Kodrič Jana (ur.), Smernic za sodnoizvedensko kliničnopsihološko delo na področju starševstva in skrbništva (2019). Zbornica kliničnih psihologov Slovenije. <https://klinicna-psihologija.si/wp-content/uploads/2023/04/zkpsi_smernice_2019_izvedenstvo_skrbnistvo.pdf>.

- **družinska dinamika** (kako člani družine med seboj delujejo, komunicirajo, si razdelijo vloge, rešujejo konflikte in vplivajo drug na drugega);
- **podpora, ki jo imajo starši v socialnem okolju:** stari starši in drugi sorodniki, novi partnerji ali partnerke, šola in druge strokovne službe, delovno okolje staršev, možnosti za spremembo;
- **starševske delovne obveznosti, urniki in drugi socialnoekonomski dejavniki** in okoliščine, ki imajo lahko učinek na zagotavljanje otrokovih potreb;
- **pripravljenost staršev na sporazum:** zmožnost dati otrokovim potrebam prednost pred svojimi, zmožnost za sodelovanje z drugim od staršev, psihološke veščine staršev za preprečevanje vpliva negativnih čustev do drugega od staršev in učinkovito izvajanje skupne skrbi za otroka; sporazum je mogoč in zaželen v primeru, da ne gre za nasilje v družini;
- **kulturni in etnični vplivi, vrednote ter verska prepričanja** vsakega od staršev, ki lahko vplivajo na starševske zmožnosti.

Starševske kapacitete v praksi med drugim pomenijo, da sta starša sposobna in pripravljena, da:⁹⁰

- sta občasno brez konfliktov fizično skupaj z drugim staršem v istem prostoru ob prisotnosti otroka;
- skupaj prisostvujeta dogodkom, ki so za otroka pomembni (v šoli, na športnih prireditvah, med družinskimi srečanji);
- ustvarita benigno intimnost z drugim staršem, kadar sta skupaj z otrokom (pristna namera pozdraviti, podeliti nasmeh);
- omogočita otroku, da se brez občutkov krivde ali občutkov, da bo prizadel prisotnega starša, poveže z »odsotnim« staršem, še posebej, kadar je otroku hudo;
- gojita občutek, da kot družina živijo v ločeni, a kljub temu povezani družini (z dejanji, kakor sta srečevanje na dogodkih, ki so za otroka pomembni, odprto komuniciranje glede vsakodnevnih dogodkov v otrokovem življenju in podobno);
- postavljata otrokove potrebe pred potrebe staršev.

Iz sodne prakse prav tako izhajajo pomembne informacije o starševskih kapacitetah v povezavi z zaupanjem otrok v varstvo in vzgojo, kot na primer da je »[p]opolna uravnoveženost starševskih kapacitet ideal, ki v realnem življenju pogosto ali celo praviloma ni izpolnjen.

⁹⁰ Dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, Skupna starševska skrb (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123
<https://cip.gov.si/media/3188/notranjost-3_korektura.pdf>.

Vprašanje torej ni, ali sta starša enako primerna za vzgojo in varstvo, ampak, ali je odklon od ideala takšen, da bi to lahko ogrozilo otrokovo korist.«⁹¹

3.3.3. Družina in družbeno okolje

Na kakšne načine širše družbeno okolje pripomore k zagotavljanju otrokove koristi? Kaj je v korist otroka v širšem družbenem smislu? Katere družbene okoliščine ne smejo imeti vpliva na presojo otrokove koristi (na primer socialno-ekonomski status družine)?

Za razumevanje otrok v povezavi z okoljem je pomembna t. i. **ekološka perspektiva oziroma ekološki model**, ki nam pomaga razumeti vplive okolja na razvoj in življenje otroka. Glede na model lahko na značilnosti in lastnosti posameznika vplivajo njegove interakcije z okoljem. Pri ugotavljanju otrokove koristi je nujno zavedanje, da je otrokov zdrav razvoj mogoče zagotoviti v različnih oblikah družin – zato je v ugotavljanje otrokove koristi bistveno vključiti vse osebe, ki bodo dejavno vključene v skrb za otroka, oziroma vse, ki jih otrok dojema kot svojo družino.⁹²

Za ugotavljanje otrokove koristi so pomembni naslednji parametri:

- **Viri iz skupnosti.** Pomembno je, katere podpirne in storitvene možnosti so otroku in družini dostopne v lokalnem okolju. Sem sodijo zlasti dostop do vrtca, šole, zdravstvenih storitev, svetovalnih in terapevtskih programov, prostočasnih dejavnosti, NVO ter drugih oblik formalne in neformalne podpore. Upoštevati je treba tudi, ali družina te vire dejansko uporablja in ali ti prispevajo k stabilnosti, varnosti in razvoju otroka.
- **Socialna integracija družine.** Presojati je treba, v kolikšni meri je družina vključena v socialno okolje, v katerem živi, ter ali ima vzpostavljene stabilne in podpirne stike z okolico. Pomembni so otrokova vključenost v vrtec, šolo, obšolske dejavnosti in vrstniške skupine, pa tudi socialni položaj staršev in njihova vpetost v lokalno skupnost. Višja stopnja socialne integracije praviloma pomeni večjo stabilnost in več podpornih mehanizmov za otroka.
- **Dohodek.** Dohodkovni položaj družine je pomemben z vidika zagotavljanja osnovnih življenjskih pogojev za otroka, kot so prehrana, obleka, šolske potrebščine, zdravstvena oskrba in druge potrebe vsakdanjega življenja. Pri tem ni odločilna zgolj višina dohodka sama po sebi, temveč predvsem vprašanje, ali družina lahko otroku zagotavlja ustrezne pogoje za varen, stabilen in dostojen razvoj.
- **Zaposlitev.** Pomembno je, ali so starši zaposleni, kakšna je stabilnost njihove zaposlitve in kako njihove delovne obveznosti vplivajo na možnost skrbi za otroka. Pri

⁹¹ VSRS Sklep II Ips 11/2025.

⁹² Dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, Skupna starševska skrb (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123 <https://cip.gov.si/media/3188/notranjost-3_korektrura.pdf>.

tem je treba upoštevati ne le ekonomski pomen zaposlitve, temveč tudi organizacijo časa, razpoložljivost staršev, možnost usklajevanja dela in starševskih obveznosti ter morebitni vpliv brezposelnosti ali nestabilnih delovnih razmer na družinsko okolje.

- **Stanovanje.** Pomembne so bivanjske razmere, v katerih otrok živi oziroma bi živel. Upoštevati je treba ustreznost, varnost, prostorsko primernost in stabilnost stanovanja ter vprašanje, ali otrok v njem lahko uresničuje svoje osnovne potrebe po varnosti, zasebnosti, počitku, učenju in vsakdanji rutini. Stanovanjske razmere so pomemben element presoje, saj neposredno vplivajo na otrokovo dobrobit in občutek stabilnosti.
- **Družinska mreža.** Presojati je treba, kakšno podporo ima družina v širšem sorodstvenem in bližnjem socialnem krogu. Pomembno je, ali so v otrokovo življenje vključeni stari starši, sorojenci, drugi sorodniki ali druge bližnje osebe, ki lahko prispevajo k njegovi varnosti, kontinuiteti odnosov in čustveni opori. Družinska mreža je lahko pomemben varovalni dejavnik, zlasti v obdobjih stiske, konfliktov ali večjih življenjskih sprememb.
- **Družinska zgodovina in delovanje.** Pomembno je poznati dosedanje delovanje družine, vzorce odnosov med njenimi člani ter način, kako je družina v preteklosti zadovoljevala otrokove potrebe. Upoštevati je treba kontinuiteto skrbi za otroka, kakovost odnosov, morebitne pretekle konflikte, obremenitve, izkušnje nasilja v družini, zanemarjanja ali drugih stisk, pa tudi zaščitne dejavnike in sposobnost družine, da se ustrezno odziva na otrokove razvojne potrebe. Gre za parameter, ki omogoča širše razumevanje otrokovega položaja v konkretnem družinskem okolju.
- **Izven družinski kontekst.** Otrokova korist se ne oblikuje zgolj znotraj družine, temveč tudi v širšem okolju, v katerem otrok živi. Zato je pomembno upoštevati vpliv šole, vrtca, vrstniške skupine, lokalnega okolja, institucij in drugih zunanjih dejavnikov, ki vplivajo na njegovo vsakdanje življenje. Ta kontekst lahko pomembno prispeva k otrokovi stabilnosti in razvoju ali pa predstavlja dodaten vir obremenitev, zato mora biti v presoji ustrezno upoštevan.

3.3.4. Koristi otrok in družin, ki potrebujejo dodatno podporo

Korist otroka, ki potrebuje dodatno podporo,⁹³ se od drugih ne razlikuje po temeljnem pravnem merilu, temveč po načinu ugotavljanja njegove koristi in njenem uresničevanju. Tudi pri njih se presojajo otrokove potrebe po varnosti, stabilnosti, čustveni dobrobiti, razvoju in odnosih, v skladu s smernicami v prejšnjih poglavjih, vendar je treba dodatno preveriti, katere prilagoditve, storitve in oblike podpore otrok potrebuje, da bo v postopek resnično vključen, slišan in zaščen. To izhaja tako iz KOP kot iz Konvencije o pravicah invalidov, ki izrecno zahteva, da je v vseh ravnanjih glede otrok z invalidnostmi njihova korist primarno vodilo ter da imajo pravico izraziti svoje mnenje ob ustrezni podpori.

⁹³ Posebne potrebe so lahko na primer oviranost, kronična bolezen, pa tudi pripadnost narodnostni manjšini, migracijsko ozadje, govorjenje drugega jezika.

Ključno je torej vedeti, da pri teh otrocih presoja koristi ne sme ostati na ravni abstraktne enakosti, ampak mora upoštevati njihove konkretne potrebe po prilagoditvah. V praksi to pomeni, da je treba posebej pogledati, kakšno komunikacijsko podporo otrok potrebuje, ali potrebuje podporno tehnologijo, dodatno strokovno pomoč, več časa, drugačen način razgovora, prisotnost osebe, ki ji zaupa, ali bolj postopno in manj obremenjujočo izvedbo postopka. Mednarodni standardi poudarjajo tudi pravico do postopkovnih prilagoditev in dostopa do pravnega varstva na enaki podlagi z drugimi.

Kot izhaja iz priporočila Odbora ministrov, v postopkih, ki vključujejo starša ali otroka z invalidnostjo ali s posebnimi ali dodatnimi potrebami ali ranljivostmi, je **treba vzpostaviti ustrezne ureditve, ki temu staršu ali otroku omogočajo smiselno sodelovanje v postopku.**⁹⁴

⁹⁴ Priporočilo CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

3.4. Otrokova korist v procesnem smislu

Uvodoma velja opozoriti, da je v procesnem smislu v otrokovo korist, da starša glede vprašanj, ki so vezana na otroka, dosežeta sporazum, ki je v otrokovo korist, ne da v urejanje družinskih razmerij posega sodišče. Sporazumni dogovor lahko starša dosežeta sama ali v predhodnem svetovanju na CSD. Pri tem se predpostavlja, da mora biti sporazum, ki ga dosežeta, tak, ki je v otrokovo korist, in da je **doseganje sporazuma škodljivo v primerih nasilja v družini**, zato strokovna javnost k sporazumnim odločitvam v takih primerih ne sme spodbujati.⁹⁵

Otrokovo korist ugotavljamo tako v materialnem kot tudi v procesnem smislu. Na kakšen način naj se vodi postopek, da bo ta v otrokovo korist? V tem poglavju ponujamo smernice za ugotavljanje otrokove koristi v procesnem smislu – kako voditi postopek na način, da bo ta otroku prijazen, razumljiv, dostopen, da na njem ne bo pustil negativnih posledic, in da bo vselej zasledoval otrokovo korist.

Z izvedbo postopka na način, ki je otroku v korist, se preprečuje sekundarna viktimizacija otroka v sodnem postopku. Sekundarna viktimizacija pomeni, da otrok utрпи dodatno psihično stisko ali novo škodo zaradi samega postopka in ravnanja institucij, ne samo zaradi (travmatičnega) dogodka, o katerem teče postopek (razveza staršev, nasilje v družini itd.). Gre torej za »drugo poškodbo«, ki jo lahko povzročijo policija, sodišče, izvedenci, odvetniki in drugi udeleženci, če postopka ne vodijo na način, ki je v otrokovo korist. Sekundarna viktimizacija se lahko pojavi zlasti v primerih ponavljajočih se razgovorov z otrokom, dolgotrajnih postopkov, neusklajenega delovanja različnih institucij ter izpostavljenosti otroka konfliktu med staršema ali storilcem. Takšne izkušnje lahko pri otroku povzročijo dodatno stisko, občutek negotovosti in ponovnega doživljanja travmatičnih dogodkov. Smernice pri obravnavi otrok, zlasti v primerih spolnih zlorab, zato poudarjajo potrebo po čim bolj usklajenem in za otroka prilagojenem vodenju postopkov, ki zmanjšuje število obravnav in zagotavlja varno ter predvidljivo okolje za otroka. Primer takšnega pristopa predstavlja model Barnahus (Hiša za otroke), ki z integracijo različnih strokovnjakov pomembno prispeva k preprečevanju sekundarne viktimizacije.⁹⁶ Do sekundarne viktimizacije prihaja predvsem v primerih, ko so bili otroci **že izpostavljeni nasilju v družini**, nato pa jih spori glede varstva, vzgoje, stikov ter drugih urejanj njihovega življenja dodatno viktimizirajo.

Postopki v družinskih zadevah so postopki, ki urejajo osebna stanja in družinska razmerja. Opredeljeni so v X. poglavju ZNP-1, pod naslovom »Postopki za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij«. Krajše jih v teh gradivih imenujemo »postopki v družinskih zadevah« ali »družinski postopki«.

⁹⁵ Doseganje sporazuma ni prepovedano (sodišče in CSD tega, da starša dosežeta sporazum, ne moreta preprečiti), vendar subjekti k temu ne smejo spodbujati ali sporazuma zahtevati. V primeru sporazuma mora sodišče vselej skrbno preučiti, ali je ta v otrokovo korist in ali je posledica svobodne in pristne volje obeh staršev. Če ni, sporazuma ne dovoli.

⁹⁶ Johansson, S., Stefansen, K., Bakkevig, E., & Kaldal, A. (2017). Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus model. Palgrave Macmillan.

Kot poudarja Evropski parlament,⁹⁷ bi morala sodišča za delovanje v skladu z načelom otrokovih koristi, in predvsem kadar gre za indice nasilja v družini, postopek za določitev pravice do varstva in vzgoje ter pravice do stikov z otroki izvesti **celovito in na način, ki vključuje**:

- zaslišanje otroka,
- sodelovanje z vsemi ustreznimi službami (medinstitucionalno sodelovanje),
- zagotavljanje psihološke podpore ter
- upoštevanje strokovnega znanja in izkušenj vpletenih strokovnjakov.

Kar se postopka tiče Evropski parlament kot ključno poudarja tudi, da velja **indice o nasilju v družini obravnavati pred vprašanji za ureditev varstva, vzgoje in stikov**.⁹⁸

Pri ugotavljanju otrokove koristi moramo imeti v mislih vse možnosti, ki jih procesna zakonodaja na družinskem področju nudi in narekuje. Otroku se lahko z namenom pridobivanja njegovega mnenja na otroku prijazen način in z namenom razbremenitve v postopku imenuje **zagovornika otroka** (institut pri VČP), za varstvo njegovih procesnih in materialnih pravic pa **kolizijskega skrbnika**. Treba je biti pozoren na to, kdo, kdaj in na kakšen način z otrokom opravi pogovor in kako dolgotrajnost postopkov vpliva nanj.

Pred analizo, kdaj so posamezni instituti v otrokovo korist, velja najprej analizirati določbe DZ in ZNP-1, ki v več členih zavarujeta korist otrok v procesnem smislu.

3.4.1. Procesno varstvo otrokove koristi

V procesnem smislu so lahko v posameznem primeru v otrokovo korist naslednja dejanja:⁹⁹

- sodišče po uradni dolžnosti izreče ukrepe za varstvo koristi otroka, odloči o prenehanju ukrepa, izreče drug ukrep, odloči o podaljšanju izrečenega ukrepa ali ukrep ponovno izreče;¹⁰⁰
- navajanje novih dejstev in predlaganje novih dokazov do izdaje odločbe, s katero se konča postopek na prvi stopnji;¹⁰¹
- poziv sodišča, da zastopanje CSD prevzame odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit (na primer poziv DO Republike Slovenije);¹⁰²

⁹⁷ Odstavek Q, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. oktobra 2021 o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke (2019/2166(INI)) <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_SL.pdf>.

⁹⁸ Odstavek Q, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. oktobra 2021 o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke (2019/2166(INI)) <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_SL.pdf>.

⁹⁹ Drugi odstavek 6. člena ZNP-1.

¹⁰⁰ 160. člen DZ.

¹⁰¹ 29. in 34. člen ZNP-1.

¹⁰² 46. člen ZNP-1, 12. člen Zakona o državnem odvetništvu.

- posredovanje podatkov, ki so potrebni za odločitev, s strani upravljalcev, organizacij in oseb, ki razpolagajo z njimi, tudi proti volji osebe, na katero se ti podatki nanašajo;¹⁰³
- uporaba zapisa ali zvočnega ali zvočno-slikovnega posnetka razgovora z otrokom iz drugega sodnega postopka kot dokazno sredstvo, vključno s pisnim izvedenskim mnenjem iz drugega sodnega postopka;¹⁰⁴
- krajšanje rokov v postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij;¹⁰⁵
- prepoved sklenitve sodne poravnave, če ta ni v skladu s koristjo otrok;¹⁰⁶
- prepoved navzočnosti osebe s strani sodišča, če oceni, da ne gre za osebo, ki ji otrok zaupa in jo je sam izbral, ali da bi bilo njeno sodelovanje v postopku koristno za otroka;¹⁰⁷
- odločba sodišča, da se staršem ne dovoli vpogled v zapis oziroma poslušanje ali ogled posnetka, kjer je otrok izrazil svoje mnenje;¹⁰⁸
- imenovanje zagovornika otroku (institut pri VČP);¹⁰⁹
- izdaja nove odločbe o varstvu in vzgoji otroka ter stikih s strani sodišča, če je to v korist otroka in to zahtevajo spremenjene razmere;¹¹⁰
- vključitev otroka v mediacijo s strani mediatorja (otroka, ki je sposoben razumeti pomen in posledice mediacije);¹¹¹
- prepoved mediacije, če ta ni v korist otroka;¹¹²
- imenovanje kolizijskega skrbnika otroku;¹¹³
- razgovor CSD z otrokom, upoštevajoč starost otroka in druge okoliščine;¹¹⁴

¹⁰³ 48. člen ZNP-1.

¹⁰⁴ 48. člen ZNP-1.

¹⁰⁵ 50. člen ZNP-1.

¹⁰⁶ 51. člen ZNP-1 in 138. člen, 141. člen, 191. člen, 197. člen DZ.

¹⁰⁷ Tretji odstavek 96. člena ZNP-1.

¹⁰⁸ 96. člen ZNP-1.

¹⁰⁹ 97. člen ZNP-1.

¹¹⁰ Četrty odstavek 138. člena in osmi odstavek 141. člena DZ.

¹¹¹ 210. člen DZ.

¹¹² Tretji odstavek 205. člena DZ.

¹¹³ 273. člen DZ.

¹¹⁴ Prvi odstavek 274. člena DZ.

- navzočnost osebe, ki ji otrok zaupa in jo sam izbere, na razgovoru otroka s CSD in prepoved navzočnosti določene osebe, če njeno sodelovanje ne bi bilo v otrokovo korist;¹¹⁵
- prepoved vpogleda staršem v zapisnik razgovora med CSD in otrokom.¹¹⁶

Tudi po ZPND otrok uživa posebno procesno varstvo in skrb. V primeru nasilja v družini so v procesnem smislu v otrokovo korist naslednja dejanja:

- sodišče lahko izda obrazložen sklep, s katerim odloči o ukrepu, ne da bi poslalo predlog v odgovor povzročitelju nasilja, kadar iz predloga izhaja, da je podana verjetnost, da povzročitelj nasilja ogroža življenje ali resno ogroža zdravje žrtve ali njenih otrok ali je to potrebno zaradi varstva koristi otroka;¹¹⁷
- postopki po ZPND so nujni in prednostni;¹¹⁸
- v postopkih po ZPND je javnost izključena.¹¹⁹

Glede na zakon je **otrok žrtev nasilja v družini tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja.**¹²⁰

V nadaljevanju razširimo določena procesna dejanja, ki so lahko v otrokovo korist.

3.4.2. Zagovornik otroka

Ali je v otrokovo korist, da se mu imenuje **zagovornika**?

O zagovornikih in zagovorništvu

Zagovornik otroka nudi strokovno pomoč otroku, da izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen.

Zagovorništvo organizira in vodi interna organizacijska enota VČP. Mreža zagovornikov deluje po celotni Sloveniji, kar vsem otrokom zagotavlja enako dostopnost do zagovornika. Na regijski ravni delo zagovornikov otrok vodijo in usmerjajo območni koordinatorji.

Zagovornik otroku omogoča, da je v družinskem postopku aktivni udeleženec in ne le objekt, o katerem se odloča. S tem se zagotavlja otrokova pravica do mnenja, ki izhaja iz 12. člena KOP. Zagovorništvo prispeva k pravičnejšim in bolj celostnim odločitvam, saj imajo odločevalci možnost, da se po zaključku zagovorniškega procesa seznani z mnenjem otroka,

¹¹⁵ Prvi odstavek 274. člena DZ.

¹¹⁶ Drugi odstavek 274. člena DZ.

¹¹⁷ 22.d člen ZPND.

¹¹⁸ Četrty odstavek 22.a člena ZPND.

¹¹⁹ Šesti odstavek 22.a člena ZPND.

¹²⁰ 3.a člen ZPND.

pridobljenim na otroku prijazen način in v okviru njegove starosti in zmožnosti. Zagovorništvo je prostovoljno, brez prisile, prilagojeno starosti in razumevanju otroka.

Zagovorniški proces opredeljujeta **Zakon o varuhu človekovih pravic (ZVarCP)** in Splošni akt o načinu izvajanja zagovorništva otrok, organizaciji zagovorništva, vključitvi otroka v zagovorništvo ter nalogah, sestavi in načinu dela strokovnega sveta.

Zagovorništvo v povezavi z otrokovo koristjo

Otrok ima v postopku, v katerem bodo odločali o njegovi prihodnosti, pravico izraziti svoje mnenje. Dolžnost odraslih je, da mu v primeru, da si to pravico želi uveljavljati, to tudi omogočimo. Eden izmed načinov, na katerega to pravico lahko uresniči, je zagovorništvo. **Otroku se zagovornika postavi samo takrat, če VČP na osnovi podatkov, ki jih pridobi s strani CSD, sodišča in staršev, presodi, da bi bila postavitve v otrokovo korist.**

Pobudo za imenovanje zagovornika lahko poda vsakdo, ki meni, da otrok ne more uresničiti pravice, da izrazi svoje mnenje, kar bi bilo v otrokovo korist.¹²¹ V praksi se otroka v zagovorništvo največkrat vključi v naslednjih primerih:¹²²

- odločanje o stikih s starši;
- zaupanje otroka v varstvo in vzgojo;
- odvzem otroka iz družine;
- urejanje stikov z drugimi sorodniki;
- šolanje/prešolanje otroka.

Otroku se zagovornika **ne postavi, če:**

- otrok potrebuje terapevtsko obravnavo (psihologa, pedopsihiatra);
- otrokovo mnenje ne vpliva na izvedbo dejanja (na primer v primeru nujnega odvzema otroka, ko je izvedba res nujna zaradi nasilja nad otrokom, hudega zanemarjanja, otroka ne sprašujemo – v tem primeru se odvzem mora izvesti);
- otrok potrebuje zastopanje v pravnem smislu (zastopnika oziroma skrbnika za posebni primer);
- je otrok žrtev kaznivega dejanja (za zaščito otroka so v kazenskih postopkih na voljo druge službe in institucije);

¹²¹ 25.a člen ZvarCP.

¹²² Zagovorništvo otrok. Ali slišimo otroke, ko odločamo o njihovi prihodnosti? (2018) Varuh človekovih pravic. <https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/zagovornik/Zlozenke_publicacije/VCP_ZOTROK_strokovna2018_web.pdf>.

- otrok zaradi njegove starosti in zrelosti ne bo sposoben oblikovati in izraziti lastnega mnenja;
- se odloča o začasni odredbi (odločanje o začasni odredbi je hiter postopek, zagovorništvo pa je proces, ki traja dalj časa, tj. približno dva meseca);
- so postopki dolgotrajni, otrok je med obravnavo že večkrat izrazil mnenje in ga ne spreminja;
- je otrok že vključen v številne obravnave.

Če VČP presodi, da je pobuda za postavitve zagovornika neutemeljena in ni v korist otroka, o tem obvesti pobudnika.

Pred postavitvijo zagovornika otroku je treba preveriti, **ali se otrok z zagovorništvom strinja** ali ne. Zagovorništvo lahko poteka samo s soglasjem otroka, saj je otrokovo sodelovanje v zagovorništvu njegova pravica in ne dolžnost.

V korist otroka je, da dobi zagovornika čim prej, ko nastopi težava in je postopek še v začetni fazi. Če se zagovornika otroku v postopku postavi dovolj zgodaj, je večja verjetnost, da bo otrokovo mnenje bolj pristno. V dolgotrajnih postopkih je možnost manipulacije s strani staršev precej večja, poleg tega je otrok pogosto naveličan vsega, travmatiziran in/ali prepričan, da njegovo mnenje sploh ne šteje. V praksi se žal še vedno prepogosto dogaja, da se zagovornika predlaga po tem, ko se sodišču, CSD in/ali staršem zdi, da so izčrpali že vse druge vire pomoči.¹²³ Zagovorništvo ni enako učinkovito, če se otroka v postopek vključi prepozno.

Več o vlogi, nalogah, načinu dela in usposobljenosti zagovornikov otrok si lahko preberete v izobraževalnih gradivih *Medinstitucionalno sodelovanje v civilnih postopkih: Službe in institucije na področju družinskega prava (2026)*.

3.4.3. Kolizijski skrbnik

Ali je v otrokovo korist, da se mu imenuje kolizijskega skrbnika?

Kolizijski skrbnik je skrbnik, ki otroka zastopa v primerih, ko si interesi otroka in njegovega starša ali drugega zakonitega zastopnika nasprotujejo. Varuje pravice otroka v civilnem postopku, v družinskih zadevah, in naredi vse, kar v procesnem smislu lahko, da odločanje s strani uradnih organov v posamezni zadevi zasleduje otrokovo korist.

¹²³ PIC, Medinstitucionalno sodelovanje v civilnih postopkih: Službe in institucije na področju družinskega prava (2026).

Otroka zastopa samo glede vprašanj, o katerih se odloča v konkretnem postopku. Otroka zastopa v okviru pooblastil/nalog, ki so mu bile zaupane v konkretni odločbi o imenovanju kolizijskega skrbnika s strani sodišča.

Institut kolizijskega skrbnika je opredeljen v **269. členu DZ** kot skrbnik za poseben primer in v **45. členu ZNP-1**.

S postavitvijo kolizijskega skrbnika se zagotavlja učinkovito neodvisno zastopanje otroka v sodnem postopku in varovanje njegove koristi.

Imenovanje kolizijskega skrbnika je otroku v korist, kadar obstoji konflikt starš – otrok in starši otrokove koristi niso zmožni ali je ne želijo zavarovati sami. Če ni vzbujen dvom, da starši ali zakoniti zastopniki lahko zaščitijo korist otroka, otrok kolizijskega skrbnika ne potrebuje, saj lahko sami varujejo njegove koristi v postopku. V teh primerih imenovanje kolizijskega skrbnika ni v otrokovo korist.

Pri tem je pomembno, da ne predpostavljamo, da koristi ni zmožen zavarovati vsaj eden od staršev. Če gre za na primer nasilje v družini, lahko otrokovo korist zavaruje starš, ki nasilja ne povzroča, tudi če nasilni starš otrokovi koristi ne sledi in jo ogroža.

Podobno kot pri zagovornikih otrok je pomembno, da sodišče **kolizijskega skrbnika postavi takoj**, če oceni, da korist otroka ne bo ustrezno zaščitena s strani vsaj enega od staršev. Sodišče lahko že kmalu v postopku razbere, da prihaja do kolizije interesov med staršem(a) in otrokom. V praksi je kolizijski skrbnik v postopek pogosto vključen zelo pozno, kar ni v otrokovo korist.¹²⁴

Več o vlogi, nalogah, načinu dela in usposobljenosti kolizijskih skrbnikov si lahko preberete v izobraževalnih gradivih **Medinstitucionalno sodelovanje v civilnih postopkih: Službe in institucije na področju družinskega prava (2026)**.¹²⁵

3.4.4. Neformalni razgovor sodnika z otrokom

Ali je v otrokovo korist, da sodnik z njim opravi neformalni razgovor?

Na splošno je v otrokovo korist, da v civilnih postopkih, ki ga zadevajo, izrazi svoje mnenje, kar je tudi njegova pravica. Eden od načinov, na katerega lahko svoje mnenje izrazi, je – glede na njegovo starost in druge okoliščine – **na neformalnem razgovoru sodnika z otrokom**.¹²⁶ Tak razgovor vselej poteka brez prisotnosti staršev.¹²⁷ V primeru, da se sodnik odloči, da razgovor izvede, je pomembno, da je sodnik za izvedbo razgovora usposobljen in nanj ustrezno

¹²⁴ PIC, Medinstitucionalno sodelovanje v civilnih postopkih: Službe in institucije na področju družinskega prava (2026).

¹²⁵ PIC, Medinstitucionalno sodelovanje v civilnih postopkih: Službe in institucije na področju družinskega prava (2026).

¹²⁶ Drugi odstavek 96. člena ZNP-1.

¹²⁷ Drugi odstavek 96. člena ZNP-1.

pripravljen. Razgovor **sodnika z otrokom mora za otroka vselej predstavljati pozitivno izkušnjo.**

Kadar sodnik nima specifičnih strokovnih znanj in veščin za vodenje razgovora, praviloma ni v otrokovo korist, da sodnik z njim razgovor opravi. Če je otrokovo mnenje za postopek pomembno, je z vidika varovanja njegove koristi lahko ustrežnejše, da se ta pridobiva s strani strokovno usposobljenih delavcev CSD ali zagovornikov otrok pri VČP. Iz prakse izhaja, da so neformalni razgovori otrok s sodniki za otroka pogosto obremenjujoči in lahko povzročajo dodatno stisko, zato je treba vedno presojati, kateri način pridobitve otrokovega glasu je zanj najmanj obremenjujoč in najbolj skladen z načelom otrokove koristi. V primeru strokovnih delavcev na CSD je pomembno, da v odnosu do sodišča zavzamejo proaktivno vlogo, usmerjajo izbiro primerne načina pridobitve otrokovega mnenja ter po potrebi prevzamejo iniciativo za izvedbo strokovno ustreznega pogovora.

Predhodna usposobljenost sodnikov je pomembna, da je lahko razgovor prilagojen glede na starost, potrebe in razvoj otroka ter je zanj varen in neobremenjujoč. V primeru opravljanja razgovora z otrokom mora biti sodnik usposobljen tudi za prepoznavo in preprečevanje pritiskov na otroka s strani staršev in širše družbene okolice pred razgovorom in po njem. Poleg tega je pomembno, da razgovor poteka v otrokom prijaznem prostoru, da so otroku na voljo otrokom prijazne informacije, da je otrok na razgovor pripravljen, da se z njim opravi razgovor o tem, na kakšen način želi biti zaslišan, ali bi si želel prisotnosti spremljevalca itd. V primeru, da bo sodnik opravil neformalni razgovor z otrokom, je treba na to pripraviti tudi družino, saj gre za občutljivo procesno dejanje.

Pri odločanju o neformalnem razgovoru sodnika z otrokom je treba imeti v mislih, da je **podaja otrokovega mnenja njegova pravica in ne dolžnost** in da mora pristojni organ otroku zagotoviti resnično in dejansko možnost, da izrazi svoje mnenje, kar vključuje zagotovitev primernih pogojev za izvedbo tega dejanja.

V sklopu istega projekta je bil pripravljen **Protokol za neformalne pogovore z otroki v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji s prilogami (2026)**,¹²⁸ ki ga priporočamo za nadaljnje branje o temi.

3.4.5. Trajanje postopkov

Na kakšne načine **dolgotrajnost postopkov** vpliva na otrokovo korist?

Uvodoma velja poudariti, da se morajo po DZ zadeve v zvezi z razmerji med starši in otroki, posvojitvijo, podelitvijo starševske skrbi sorodnikom, rejništvom in skrbništvom ter upravne zadeve iz tega zakonika reševati **prednostno**.¹²⁹

¹²⁸ Frida Burkelc in Metoda Maj, Protokol za neformalne pogovore z otroki v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji s prilogami (2026). Zagotavljanje največje koristi otrok v civilnih postopkih v Sloveniji.

¹²⁹ Drugi odstavek 14. člena in tretji odstavek 15. člena DZ.

Dolgotrajnost družinskih postopkov lahko negativno vpliva na otrokovo korist, saj podaljšuje obdobje negotovosti, konfliktov in čustvene obremenjenosti otroka. Zastoji v postopku niso nikoli v otrokovo korist,¹³⁰ in lahko predstavljajo kršitev pravice do sojenja v razumnem roku, zato mora pravosodni sistem ukreniti vse, da do njih ne pride.¹³¹ V primeru dolgotrajnih postopkov živi otrok v nestabilnosti, brez jasne ureditve varstva, vzgoje, stikov, preživitve in drugih življenjskih pogojev. Mednarodni in evropski standardi poudarjajo, da se otrokova korist ne nanaša le na končno odločitev, temveč tudi na sam postopek, zato mora biti ta voden brez nepotrebnega odlašanja in na način, ki otroka najmanj obremenjuje. Hitrost postopka v družinskih zadevah je tako treba razumeti kot samostojen element varovanja otrokove koristi, ne le kot vprašanje procesne učinkovitosti.

Dolgotrajnost postopka je posebej problematična, saj se **otrokove razvojne potrebe**, doživljanje sveta in koristi skozi čas **korenito spreminjajo**. Odločitev, sprejeta prepozno, tako morda ne bo več ustrezala dejanskim potrebam otroka, medtem ko lahko neizpolnjene potrebe v konkretni situaciji škodujejo otroku ter imajo srednjeročne in dolgoročne škodljive posledice za otroka in družino, družbo ter državo.

3.4.6. Mediacija

Ali je mediacija v otrokovo korist?

Mediacija v družinskih zadevah je postopek, v katerem udeleženci prostovoljno s pomočjo ene ali več nevtralnih tretjih oseb – mediatorjev ali mediatorjev skušajo doseči mirno rešitev spora, ki izvira iz medsebojnih družinskih razmerij.¹³² Starša lahko s pomočjo mediacije uredita vprašanja glede otrokovega življenja (varstva in vzgoje, preživljanja, stikov s starši ali z drugimi osebami) na sporazumen način in svoj sporazum zapišeta v predlogu za sodno poravnavo. Sodnik nato objektivno preveri, ali je sporazum, ki sta ga starša dosegla, res v otrokovo korist ali ne. Sodišče predlog zavrne, če ta ni v otrokovo korist.¹³³

Mediacija se lahko izvede pred začetkom sodnega postopka, med njim ali po koncu,¹³⁴ prvenstveno pa se izvaja pred začetkom.¹³⁵ To lahko izvajajo strokovni delavci CSD, zunanji izvajalci s seznama, ki ga vodi MDDSZ,¹³⁶ ali pa poteka na sodišču. V postopku mediacije ima otrok pravico do sodelovanja in izražanja lastnega mnenja ter pravico do obveščanja.¹³⁷

Kot alternativna oblika reševanja sporov je lahko mediacija v veliko primerih pozitivna. Konfliktni partnerski odnosi in dolgotrajni sodni postopki namreč pomenijo tveganje za

¹³⁰ Svet Evrope, Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje (2010).

¹³¹ Ana Šančič. Načelo otrokove koristi v postopkih razveze zakonske zveze. Magistrsko diplomsko delo (2025), Pravna fakulteta, Univerza v Ljubljani.

¹³² 13. člen DZ.

¹³³ Drugi odstavek 138. člena, četrti odstavek 141. člena, tretji odstavek 142. člena DZ.

¹³⁴ Prvi odstavek 205. člena DZ.

¹³⁵ Drugi odstavek 205. člena DZ.

¹³⁶ Drugi odstavek 206. člena DZ.

¹³⁷ 12. člen KOP, 3. člen Evropska konvencije o uresničevanju otrokovih pravic.

otrokov zdrav psihosocialni razvoj in za njegovo uspešno prilagoditev na spremembe, ki jih povzroča razpad družinske skupnosti in ustaljenega načina življenja.¹³⁸ Vendar **mediacija ni vedno v otrokovo korist, v primerih nasilja v družini je celo prepovedana.**

Mediacija je v otrokovo korist, kadar:	Mediacija ni v otrokovo korist, kadar:
se vanjo prostovoljno vključita oba starša (kar je tudi predpogoj za izvajanje mediacije) ¹³⁹	se s sodelovanjem eden od staršev strinja zaradi pritiskov drugega starša oziroma prepričanja, da »mora sodelovati«
lahko starša sodelujeta enakopravno	je v razmerju med starši prisotno neravnovesje moči , ki ga v mediaciji ni mogoče ustrezno nevtralizirati
lahko oba starša v postopku sodelujeta varno	je prisoten sum nasilja v družini (v teh primerih sta mediacija in alternativno reševanje sporov eksplicitno prepovedana ¹⁴⁰)
je želja po sodelovanju pristna	eden od staršev mediacijo uporablja predvsem kot sredstvo za zavlačevanje postopka , izvajanje nadzora nad drugim staršem ali izogibanje pravnim obveznostim
sta starša sposobna in pripravljena konstruktivno komunicirati ter sodelovati pri urejanju vprašanj, ki se nanašajo na otroka	je konflikt med staršema tako zaostren, da sporazumno urejanje razmerij objektivno ni mogoče
je na voljo čas za iskanje rešitev	otrokova korist zahteva takojšnje ukrepanje (na primer izdaja začasne odredbe), ki ga je mogoče zagotoviti v sodnem ali drugem postopku
je mogoče utemeljeno pričakovati, da bosta starša pri iskanju rešitev izhajala iz otrokove koristi	en ali oba starša nista sposobna usmeriti razprave v iskanje otroku koristnih rešitev

¹³⁸ Eva Jambrek, Participacija otrok v razvezni mediaciji po Družinskem zakoniku: Od koncepta do implementacije. Revija Socialno delo, let.60, št.1, str. 37-54.

¹³⁹ 13. člen DZ.

¹⁴⁰ 210. člen DZ, 22.e člen ZPND.

obstaja realna možnost, da bo mediacija prispevala k zmanjšanju konflikta med staršema , s tem pa tudi k zmanjšanju otrokove obremenjenosti	ni realne možnosti, da bosta starša svoj konflikt zmanjšala oziroma pozornost preusmerila na razbremenitev otroka
sta starša pripravljena prevzeti odgovornost za sprejete dogovore in jih tudi dosledno izvrševati;	en ali oba starša nista pripravljena prevzeti odgovornosti in dogovorov dosledno izpolnjevati

Pri tehtanju, ali je mediacija v določenem primeru smiselna in primerna za stranke v postopku, na CSD Ljubljana uporabljajo vprašalnik »**Ali bi bila mediacija pravi način za rešitev vašega spora?**«. ¹⁴¹

Ali je v otrokovo korist **vklučitev otroka v postopek mediacije?**

Mediator lahko v mediacijo vključi otroka, ki je sposoben razumeti pomen in posledice mediacije, če oceni, da je to otroku v korist. ¹⁴² Obenem mora znati prepoznati subtilno mejo med spoštovanjem pravice otroka do sodelovanja in zlorabo otrokovega mnenja za osebne interese staršev. ¹⁴³ Mediatorji morajo biti posebej usposobljeni za delo z otroki in uporabljati ustrezne metode za izvedbo njihovega sodelovanja v skladu z načelom otrokove korist. Smiselno je, da je mediator večš komunikacije z otrokom in da se udeležuje usposabljanj na temo dela z otroki.

V primeru vključitve otroka je še toliko bolj potrebna ustrezna izvedba mediacijskega procesa: informiranost staršev in otrok o namenu vključitve otrok v mediacijo, povratne informacije otrokom o tem, kako bo oziroma je njihova soudeležba pripomogla h končnim odločitvam, ter mediatorjeva podpora staršem in otrokom v samem procesu mediacije. ¹⁴⁴

Prednosti vključitve otrok v mediacijo ¹⁴⁵:

- otroci so pripoznani, upoštevani in slišani,

¹⁴¹ CSD Ljubljana, Ali bi bila mediacija pravi način za rešitev vašega spora? [Interno gradivo].

¹⁴² Prvi odstavek 210. člena DZ.

¹⁴³ Guggenheim, M. (2005). What's wrong with children's rights. Združene države Amerike: Harvard University Press.; Ewing, J., Hunter, R., Barlow, A., & Smithson, J. (2015). Children's voices: centre-stage or sidelined in out-of-court dispute resolution in England and Wales? Child and Family Law Quarterly, 27(1), 43–61.

¹⁴⁴ Graham, A., & Fitzgerald, R. (2010). Exploring the promises and possibilities for children's participation in family relationship centres. Family Matters, 84, 53–60.

¹⁴⁵ Navedene informacije izhajajo iz različnih mednarodnih raziskav, ki so zbrane v naslednjem strokovnem viru: Eva Jambrek, Participacija otrok v razvezni mediaciji po Družinskem zakoniku: Od koncepta do implementacije. Revija Socialno delo, let. 60, št.1, str. 37-54.

- s svojim sodelovanjem pripomorejo k boljšim končnim sporazumom,
- sodelovanje pomeni priložnost, da se pogovorijo o različnih možnostih izbire, ki jo imajo glede urejanja njihovega odnosa s starši,
- sodelovanje v mediaciji jim pomeni učenje, kako sprejeti dobre odločitve,
- pomoč staršem, da bolje razumejo svoje otroke,
- vključitev lahko pripomore k izboljšanju komunikacije med otroki in starši,
- aktivnejša vloga pri urejanju skupnega življenja in odnosov,
- udeležba otrok ima pomemben vpliv na starše, saj lahko poveča njihovo zavedanje o vplivu konflikta na otroke,
- priložnost, da se otroci lahko prosto izrazijo in o svojem doživljanju govorijo z nevtralnim sogovornikom, ki jih razume ter jim pomaga zmanjšati strah in tesnobo.

Tveganja pri vključitvi otrok v mediacijo¹⁴⁶:

- otroci lahko čutijo odgovornost do odločanja, kar jih lahko bremeni,
- sodelovanje lahko poveča konflikt lojalnosti oziroma otrokovo razdvojenost glede zvestobe do staršev,
- obstaja tveganje, da je otrokov avtentični in resnični glas zastrt z besedami in dejanji staršev, saj si otroci želijo ugajati staršem,
- pri vključevanju otrok v mediacijo obstaja tveganje, da starši ne bi znali konstruktivno sprejeti informacij, ki bi jih od mediatorja prejeli o dejanskem počutju in željah njihovih otrok, kar bi lahko negativno vplivalo na njihov nadaljnji odnos z otrokom,
- sekundarna viktimizacija otroka s postopkom mediacije, če ta ni izveden ustrezno.

Zaradi navedenih tveganj je še toliko bolj pomembno, da je **mediator usposobljen za vključevanje otrok** v mediacijske postopke, saj lahko z ustreznim pristopom starše seznani z namenom in načini sodelovanja otrok ter z ustreznimi metodami in pristopi zmanjša morebitna tveganja za sekundarno travmatizacijo vseh udeležениh.

Več o vključevanju otrok v mediacijo: Eva Jambrek, **Participacija otrok v razvezni mediaciji po Družinskem zakoniku: Od koncepta do implementacije**. Revija Socialno delo, let. 60, št.1, str. 37-54.

¹⁴⁶ Navedene informacije izhajajo iz različnih mednarodnih raziskav, ki so zbrane v naslednjem strokovnem viru: Eva Jambrek, Participacija otrok v razvezni mediaciji po Družinskem zakoniku: Od koncepta do implementacije. Revija Socialno delo, let. 60, št.1, str. 37-54.

3.5. Otrokova korist v materialnem smislu

S psihološkega vidika je pomembno, da se vse odločitve o ureditvi otrokovega življenja presojajo tudi glede na otrokovo doživljanje, občutek varnosti ter kakovost odnosov, saj formalna ureditev sama po sebi še ne zagotavlja otrokove koristi. Kakšna ureditev otrokovega življenja je takšna, ki bo v njegovo korist? V tem poglavju pogledamo na tri ključne institute za urejanje otrokovega življenja z vidika otrokove koristi: stike otroka s staršem, skupno varstvo in vzgojo ter preživnino.

Predvsem pri odločanju o stikih ter varstvu in vzgoji je treba kot ključen dejavnik odločanja upoštevati nasilje v družini. Kot poudarja Evropski parlament, ima »neupoštevanje takšnega nasilja hude posledice za ženske in otroke, ki se lahko stopnjujejo v femicid in/ali detomor«, ¹⁴⁷ kar vsekakor ni v otrokovo korist, in pomeni celo kršitev zaradi zanemarjanja človekovih pravic do življenja, življenja brez nasilja ter zdravega razvoja žensk in otrok. ¹⁴⁸ Ker se kazenski postopki, ki izhajajo iz prijave nasilja v družini, pogosto obravnavajo popolnoma ločeno od družinskih postopkov, prihaja do tega, da se odredita skupno varstvo in vzgoja otrok ter uvedejo pravice do stikov, četudi takšna ureditev ogroža pravice in varnost žrtve in otrok. Takšna ureditev otrokovega življenja ima lahko v kontekstu nasilja **nepopravljive posledice za duševni in čustveni razvoj otrok** ter negativno vpliva na njihovo korist. ¹⁴⁹

3.5.1. Stiki otroka s staršem

Kako naj bodo urejeni **stiki otroka s staršem**, da bodo ti v otrokovo korist? V katerih primerih so stiki koristni in kdaj ne?

S stiki se zagotavljajo koristi otroka, razen če stiki niso v otrokovo korist. ¹⁵⁰ Otrok ima pravico do stikov z obema staršema in oba starša imata pravico do stikov z otrokom, ¹⁵¹ vendar njuna pravica za otroka ne sme postati obveza. ¹⁵² Otrok ima pravico, da redno vzdržuje osebne stike in neposredno zvezo z obema staršema, tudi če je od njiju ločen, razen če je to v nasprotju z njegovimi koristmi. ¹⁵³ V tem primeru je treba pravico otroka omejiti. ¹⁵⁴ Za otroka ni koristen

¹⁴⁷ Odstavek Q, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. oktobra 2021 o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke (2019/2166(INI)) <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_SL.pdf>.

¹⁴⁸ 10. odstavek, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. oktobra 2021 o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke (2019/2166(INI)) <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_SL.pdf>.

¹⁴⁹ Odstavek W, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. oktobra 2021 o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke (2019/2166(INI)) <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_SL.pdf>.

¹⁵⁰ Prvi odstavek 141. člena DZ.

¹⁵¹ Prvi odstavek 141. člena DZ.

¹⁵² Vesna Leskošek, Konceptualne spremembe v odločanju o varstvu in vzgoji otroka ter stikih v primerih nasilja (2025). Socialno delo. 2025. Vol. 64, no. 3, p. 219–239 <<https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=225931&lang=slv>>.

¹⁵³ Tretji odstavek 9. člena KOP.

¹⁵⁴ Odstavek S, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. oktobra 2021 o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke (2019/2166(INI)) <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_SL.pdf>.

le stik s staršem, ampak **kakovost tega stika**.¹⁵⁵ Stiki morajo biti v otrokovo korist tako po **obsegu kot načinu izvrševanja stikov**.¹⁵⁶

Zmožnost otroka za stike je odvisna od starosti, razvojnih značilnosti otroka, odziva otroka na ločitev in drugih dejavnikov, ki so odvisni od vsakega otroka posebej. Za orientacijo glede priporočljivih stikov lahko strokovna javnost izhaja iz naslednje tabele:¹⁵⁷

Starost	Razvojne značilnosti	Odziv na separacijo	Priporočila za stike
Dojenček, 0-11 mesecev	Multipli navezovalni odnosi. Razvoj bazičnega zaupanja.	Tesnobe. Motnje spanja in hranjenja. Regresivno vedenje.	Pogosti stiki z obema staršema (vsaj 3-4/teden), ki vključujejo nego, hranjenje, uspavanje, igro, pomirjanje. Predvidljive rutine. Dnevna komunikacija med staršema za uskladitev rutin in izmenjavo informacij.
Malček, 12-18 mesecev	Gibalni razvoj (plazenje, hoja). Razvoj komunikacije. Izražanje osnovnih čustev (objemi, poljubi, jeza, strah, tesnoba).	Tesnoba. Motnje spanja in hranjenja.	Pogosti stiki z obema staršema (vsaj 3-4/teden), ki vključujejo nego, hranjenje, uspavanje, igro, pomirjanje. Predvidljive rutine. Dnevna komunikacija med staršema za uskladitev rutin in izmenjavo informacij.
Malček, 18-36 mesecev	Navezanost na več skrbnikov. Odzivanje na različne vzgojne sloge. Razvoj avtonomije (trma). Zmožnost samopomirjanja (odejica, igrača...).	Strah pred ločitvijo. Občutljivost na napetosti, jezo ali nasilje med staršema. Upiranje prehodom.	Pogosti stiki s staršema (lahko je ločen od starša skupaj 2 do 3 dni). Predvidljive rutine. Dnevni telefonski kontakt lahko deluje pomirjujoče. Otrok naj ima v sobi fotografijo odsotnega starša.

¹⁵⁵ dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, Skupna starševska skrb (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123 <https://cip.gov.si/media/3188/notranjost-3_korektura.pdf>.

¹⁵⁶ Weber, N. (2019). Stiki s starši.

¹⁵⁷ Dobnik Renko, B. Razvojne faze otroka (2023). Uporabljeno z dovoljenjem avtorja, povzeto po Bunker Rohrbaugh, J. (2008). A comprehensive guide to child custody evaluations: Mental health and legal perspectives. New York: Springer.

	Govor v stavkih.		Prenočevanje glede na odnos s staršem.
Predšolski otrok 3 do 5 let	Egocentričnost. Impulzivnost. Konkretno mišljenje. Nočne more. Spreminjajoči vzorci spanja.	Občutki odgovornosti za ločitev. Sugestibilnost za vpliv staršev. Občutki zapuščenosti. Tesnoba, če ni pri pričakovanem skrbniku. Vznemirjenost pri prehodih od enega starša k drugemu. Regresivno vedenje.	Konsistentnost in predvidljivost. Predviden čas za druženje z vrstniki (brez neposredne prisotnosti staršev). Komunikacija med staršema glede aktualnosti in sprememb (spanje, prehrana...).
Začetno šolsko obdobje, 6 do 9 let	Stalnejši vrstniški odnosi. Socialne spretnosti kot vir za razvoj samopodobe. Razumevanje resnice in laži. Zmožnost empatije. Razumevanje konceptov časa in rutin.	Prilagajanje na različne separacije, različne vzgojne stile in dva domova. Konflikt lojalnosti. Intenzivno pogrešanje in žalost v zvezi z odsotnim staršem.	Pogosti stiki z obema staršema. Zmanjšanje frekvence prehodov. Nočitve med tednom ali med vikendom. Samostojni telefonski klici. Spodbujanje socializacije z vrstniki izven družine. Stik z vsakim staršem na določen dan vsak teden.
Srednje šolsko obdobje, 10 do 12 let	Boljše razumevanje časa. Sposobnost načrtovanja. Razumevanje pravil in vrednost vsakega starša. Črno-belo ocenjevanje ljudi.	Črno-belo vrednotenje staršev. Zmožnost dobrega prilagajanja.	Pogosti stiki z obema staršema (različni scenariji). Podpora naraščajoči avtonomiji. Upoštevanje otrokovih preferenc, a ob odločanju staršev.
Zgodnje mladostništvo, 13 do 15 let	Vse večja avtonomija. Razvoj identitete. Razvoj zmožnosti samostojnega odločanja. Kompleksnejše razumevanje ljudi.	Konflikt lojalnosti. Ambivalence glede nadzora staršev.	Redni stiki z obema staršema po osnovnem scenariju. Podpora naraščajoči avtonomiji (aktivnosti zunaj družine, celo če sovpadajo s stiki).

	Razumevanje vzrokov za čustvene reakcije.		Začetek spreminjanja časa stikov – direktno dogovarjanje z otrokom. Pretehtati opcijo bazičnega doma zaradi otrokovih potreb po samostojnih aktivnostih.
Pozno mladostništvo, 16 do 18 let	Vse večja avtonomija. Razvoj identitete. Samoregulacija v primeru zunanjih stresorjev. Razumevanje kompleksnih odnosov in seksualnosti.	Strah pred odgovornostjo »skrbeti« za starše. Tesnoba v zvezi s partnerskimi odnosi.	Fleksibilnost staršev glede nadzora. Dogovarjanje za stike med staršem in mladostnikom. Dogovarjanje med staršema glede nočitev izven obeh domov, večernih izhodov, vožnje avta...

Zavračanje stikov otroka s staršem je predvsem utemeljeno v primeru nasilja v družini, kot tudi v nekaterih drugih primerih. Obenem je lahko odvrčanje stikov neutemeljeno, sploh ko ni indicev nasilja v družini. Glede slednjega v branje priporočamo:

doc. dr. Jana Kodrič: **Neutemeljeno zavračanje stikov otroka z enim od staršev**, Pravosodni bilten 1/2022.

3.5.2. Skupno varstvo in vzgoja

Ali je v otrokovo korist, da se ta zaupa¹⁵⁸ v varstvo in vzgojo obema staršema? Kdaj je v otrokovo korist, da imata starša skupno varstvo in vzgojo?

Iz sodne prakse slovenskih sodišč izhaja, da sta skupno varstvo in vzgoja osnovna oblika starševske skrbi, s katero se zagotavlja otrokova korist. DZ skupnega varstva in vzgoje sicer ne določa kot pravilo, ga pa uveljavlja kot prvenstveno obliko varstva in vzgoje.¹⁵⁹ Pri odločanju o skupnem varstvu in vzgoji pa je treba **presojudi vsak primer posebej** in ugotavljati, kaj je v korist določenega otroka. Kot opozarja Evropski parlament, bi bilo v nasprotju z otrokovimi koristmi, če bi bila starševska odgovornost zakonsko samodejno dodeljena enemu ali obema staršema. Trend zaupanja otrok v skupno varstvo in vzgojo je v slovenskem prostoru sicer moč opazovati od leta 2005 dalje, zadnja statistika pa kaže, da je

¹⁵⁸ V povezavi z institutom se v praksi večkrat uporablja tudi izraz »dodelitev« otroka v varstvo in vzgojo, kar pa ima negativni prizvok in pomen, saj otrok ne bi smel biti smatran kot objekt odločanja. Iz enakega razloga uporablja zakon izraz »zaupanje« v varstvo in vzgojo. dr. Vesna Rijavec, Odločanje o varstvu in vzgoji otrok (2019), Pravni letopis (2019) str. 57-77, 282-283. <<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-FFDVEOAR>>.

¹⁵⁹ Povzeto po Čujovič, M. (2019). Varstvo in vzgoja otrok. V B. Novak (red.), Komentar Družinskega zakonika (str. 417–426). Ljubljana: Uradni list RS. Tako tudi Švigelj J. in Nussdorfer V. (2024). V N. Weber (ured.), Družinski zakonik s komentarjem (str. 387). Ljubljana: GV založba.

bilo 51,5 odstotkov otrok ob razvezi, kjer so imeli starši otroke, zaupano izključno materam, 2,4 odstotkov izključno očetom in 45,5 odstotkov obema staršema.¹⁶⁰ V nadaljevanju najprej predstavimo možnosti za skupno varstvo in vzgojo, nato pa še primere, ko to ni primerno, z obrazložitvijo.

Argument za skupno varstvo in vzgojo, ki izhaja iz sodne prakse, je, da je otrokova korist najboljše varovana takrat, ko sta starša v odnosu do otroka v enakopravnem položaju, pod pogojem, da sta oba primerna za zaupanje otroka v varstvo in vzgojo.¹⁶¹ Zaupanje otroka v skupno varstvo in vzgojo naj bi prispevalo k **enakomernejši porazdelitvi starševske odgovornosti med oba starša**,¹⁶² **spodbujanju odgovornosti obeh staršev do otroka in razbremenitvi enega od staršev**, tradicionalno žensk, pri njihovi odgovornosti za otroke in družino. Kot izhaja iz sodne prakse, imata s skupnim varstvom in vzgojo oba starša tudi dejansko približno enakovredno možnost vplivati na otrokovo vzgojo in razvoj.¹⁶³

Zaupanje otrok v skupno varstvo in vzgojo naj bi omogočalo tudi **dopolnjevanje staršev v starševskih kapacitetah**. Z razširjenim naborom razpoložljivih virov oziroma starševskih kapacitet obeh staršev imajo otroci večjo možnost, da so deležni dobrega starševstva, kar pripomore k boljšem zagotavljanju otrokove koristi v praksi s strani staršev.¹⁶⁴

Z zaupanjem v skupno varstvo in vzgojo naj bi se staršema sporočalo, da:¹⁶⁵

1. sta oba pomembna;
2. je pomembno, da oba obdržita starševsko vlogo in odgovornost do otroka;
3. sta oba potrebna za zagotavljanje otrokove blaginje;
4. nihče od njiju ne bo sekundarni starš ali le finančni podpornik.

Obenem je institut pomemben z vidika **otrokove pravice do kvalitativno enakovrednega odnosa z obema staršema** tudi po razpadu skupne življenjske skupnosti,¹⁶⁶ kar naj bi bilo glede na sodno prakso v otrokovo korist. To pa ne pomeni nujno, da mora otrok z vsakim od staršev preživeti povsem enako količino časa.¹⁶⁷ Kot izhaja iz sodne prakse, je odločitev o načinu izvrševanja skupnega varstva in vzgoje namreč odvisna od psiholoških, finančnih in logističnih dejavnikov, ki pa so povezani z dnevnimi urniki staršev in otrok, možnostjo podpore drugih oseb, medsebojno oddaljenostjo prebivališč obeh staršev in drugih dejanskih okoliščin, pri čemer mora biti v ospredju korist otroka.¹⁶⁸

¹⁶⁰ SURS, Razveze zakonskih zvez glede na to, komu so bili otroci dodeljeni, Slovenija, letno (2024) <<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05M3012S.px/table/tableViewLayout2/>>.

¹⁶¹ Sklep VSL IV Cp 742/2022.

¹⁶² Nana Weber (ur.), Sara Ahlin Doljak et al., Družinski zakonik s komentarjem (2024), GV Založba.

¹⁶³ VSRS Sklep II Ips 8/2023.

¹⁶⁴ Povzeto iz dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, Skupna starševska skrb (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123 <https://cip.gov.si/media/3188/notranjost-3_korektrura.pdf>.

¹⁶⁵ dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, Skupna starševska skrb (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123 <https://cip.gov.si/media/3188/notranjost-3_korektrura.pdf>.

¹⁶⁶ Nana Weber (ur.), Sara Ahlin Doljak et al., Družinski zakonik s komentarjem (2024), GV Založba.

¹⁶⁷ VSRS Sklep II Ips 8/2023.

¹⁶⁸ VSRS Sklep II Ips 8/2023.

V primeru zaupanja dojenčkov in malčkov v skupno varstvo in vzgojo je treba zaradi občutljivosti otrok v teh razvojnih obdobjih še posebej skrbno preveriti merila, ki so pogoj za zaupanje otroka v skupno varstvo in vzgojo. To so:¹⁶⁹

- dobre starševske zmožnosti obeh staršev,
- varna navezanost otroka na oba starša,
- predhodna vključenost obeh staršev v nego in vzgojo,
- otrokove prilagoditvene sposobnosti in odsotnost drugih posebnosti v telesnem ali duševnem zdravju,
- opremljenost obeh domov z vsem, kar otrok potrebuje,
- fizična bližina obeh domov,
- prožni delovni urniki staršev,
- dnevna komunikacija med staršema.

Tudi v primeru zaupanja drugih otrok v skupno varstvo in vzgojo obstajajo pogoji, v skladu s katerimi sta skupna varstvo in vzgoja primerna oblika skupne skrbi za otroka:¹⁷⁰

- geografska bližina domov staršev, kar omogoča časovno gospodarno prehajanje otrok od enega do drugega starša,
- sposobnost staršev, da sodelujeta brez (večjih) konfliktov oziroma z vsaj »poslovnim« odnosom,
- visoka stopnja odzivnosti staršev na otrokove potrebe, vključno s pripravljenostjo prilagajati dogovore z namenom zadovoljevanja otrokovih spreminjajočih se potreb med odraščanjem in spoštovanje njihovih želja,
- primerne starševske kompetence oziroma ustrezen vzgojni slog obeh staršev ter sposobnost obeh, da otroka zaščitita pred spori in drugimi škodljivimi vplivi (pri tem je treba upoštevati tudi morebitne vedenjske in/ali čustvene in/ali druge duševne težave staršev, ki bi lahko vplivale na starševstvo),
- prožnost staršev oziroma stopnja, do katere se je eden od staršev pripravljen prilagoditi z namenom omogočanja odnosa otroka z drugim staršem,
- določena stopnja finančne neodvisnosti staršev,
- »družini prijazen delovnik« staršev.

Več o prednostih, pogojih in izzivih skupnega varstva in vzgoje v:

dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, **Skupna starševska skrb** (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123.¹⁷¹

¹⁶⁹ Povzeto iz dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, Skupna starševska skrb (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123 <https://cip.gov.si/media/3188/notranjost-3_korektura.pdf>.

¹⁷⁰ Povzeto iz dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, Skupna starševska skrb (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123 <https://cip.gov.si/media/3188/notranjost-3_korektura.pdf>.

¹⁷¹ dr. Dobnik Renko, Barbara, Navotnik, Vesna, Skupna starševska skrb (2022), Pravosodni bilten, 2022, letn. 43, št. 1, str. 101–123 <https://cip.gov.si/media/3188/notranjost-3_korektura.pdf>.

Skupno varstvo in vzgoja pa nista vedno v otrokovo korist. Tako velja v večini primerov, kjer je prisotno:¹⁷²

- nasilje v družini in zanemarjanje (fizično, psihično, spolno),
- zloraba,
- zloraba alkohola,
- zlorabe substanc in odvisnost,
- prisotnost resnih telesnih ali duševnih bolezni enega od staršev, zaradi katerih ta ni zmožen izvrševati starševske skrbi v otrokovo korist,
- če med starši obstaja zelo visoka stopnja konflikta, ki otroka ogroža,
- v primeru drugih podobnih razlogov, zaradi katerih eden od staršev ni sposoben ali voljan kakovostno poskrbeti za varstvo, vzgojo in oskrbo otroka.

Podobno kot pri odločanju o stikih, je **nasilje v družini treba obravnavati kot posebno okoliščino pri odločanju o skupnem varstvu in vzgoji.** V primerih nasilja v družini (nad partnerjem/ko in/ali otrokom) je usmerjanje k sporazumnemu reševanju družinskih zadev, kot je zaupanje v skupno varstvo in vzgojo, **lahko za žrtev celo ogrožajoče.**¹⁷³ Evropski parlament pri tem pomembno opozarja, da bi morala imeti v primeru nasilja v družini pravica žensk in otrok do zaščite in življenja brez fizičnega in psihološkega nasilja **prednost pred skupnim varstvom in vzgojo.**¹⁷⁴ Poudarja tudi, da nasilni oče pogosto manipulira z otrokom ter zahteva skupno varstvo in vzgojo, da bi po prenehanju življenjske skupnosti še naprej imel vpliv na mater,¹⁷⁵ kar predstavlja obliko prisilnega nadzora nad žrtvijo.

Za kritičen pogled na trenutno sodno prakso o skupnem varstvu in vzgoji ter stikih glej:

Vesna Leskošek, **Konceptualne spremembe v odločanju o varstvu in vzgoji otroka ter stikih v primerih nasilja** (2025). Socialno delo. 2025. Vol. 64, no. 3, p. 219–239.¹⁷⁶

3.5.3. Višina preživnine

Kakšna višina preživnine je v otrokovo korist? Kako naj se določi?

Preživnina, ki zagotavlja otrokovo korist, je taka, ki zagotavlja njegov uspešen telesni in duševni razvoj.¹⁷⁷ Preživnina mora zajemati stroške otrokovih življenjskih potreb, zlasti

¹⁷² Sklep VSL IV Cp 98/2011.

¹⁷³ Vesna Leskošek, Konceptualne spremembe v odločanju o varstvu in vzgoji otroka ter stikih v primerih nasilja (2025). Socialno delo. 2025. Vol. 64, no. 3, p. 219–239 <<https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=225931&lang=slv>>.

¹⁷⁴ Odstavek AA, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. oktobra 2021 o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke (2019/2166(INI)) <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_SL.pdf>.

¹⁷⁵ 3. odstavek, Splošne opombe, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 6. oktobra 2021 o vplivu nasilja v družini in pravic do varstva in vzgoje na ženske in otroke (2019/2166(INI)) <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0406_SL.pdf>.

¹⁷⁶ Vesna Leskošek, Konceptualne spremembe v odločanju o varstvu in vzgoji otroka ter stikih v primerih nasilja (2025). Socialno delo. 2025. Vol. 64, no. 3, p. 219–239 <<https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=225931&lang=slv>>.

¹⁷⁷ Prvi odstavek 190. člena DZ.

stroške prebivanja, hrane, oblačil, obutve, varstva, izobraževanja, vzgoje, oddiha, razvedrila in drugih posebnih potreb.¹⁷⁸

Starši se lahko o otrokovi preživnini sporazumejo in predlagajo sklenitev sodne poravnave, vendar bo sodišče predlog zavrnilo, če ugotovi, da sporazum ni v skladu z otrokovo koristjo.¹⁷⁹

Preživnina se vedno določa glede na potrebe upravičenca in zmožnosti zavezanca. Obenem je pomembno, da standard otroka po razvezi ne pade. Za ta namen in tudi sicer je treba preveriti, kako sta starša pred pričetkom postopka skrbela za finančne obveznosti do otroka. Nujno je, da sodišče v primeru, da starš ne prispeva za preživljanje otroka po razhodu, že v **začasni odredbi določi začasno obveznost preživljanja otroka**.

Poleg višine preživnine je treba tudi ugotoviti, kakšen **način plačevanja preživnine otroku** je v njegovo korist.

3.5.4. Varstvo otrokove koristi po ZPND

V primeru nasilja v družini je lahko otroku v korist naslednje:¹⁸⁰

- prepoved prehoda državne meje otroku, razen s posebej določeno osebo, organom ali organizacijo;
- odvzem osebnega dokumenta otroka v skladu z zakonom;
- prepoved izdaje osebnega dokumenta otroku na podlagi vloge enega ali obeh staršev ali tretje osebe;
- prepoved vročitve osebnega dokumenta otroka enemu ali obema staršema ali tretji osebi;
- odločitev o nujnem zdravniškem pregledu otroka ali zdravljenju otroka in o drugih zdravstvenih posegih.

¹⁷⁸ Drugi odstavek 190. člena DZ.

¹⁷⁹ 191. člen DZ.

¹⁸⁰ 20. člen ZPND.

4. KORAK 2 / Seznanitev z otrokom in njegovim okoljem

4.1. Načini pridobivanja informacij o otroku, starših in okolju

Kdo je otrok in kateri dejavniki v njegovem življenju so pomembni za presojo njegove koristi?
Kdo ima informacije o elementih otrokove koristi in na kakšen način jih bomo pridobili?

Pomemben vir informacij za različne udeležence so:

- otrok,
- starši,
- stari starši, sorojenci in druge pomembne osebe otroku,
- CSD,
- VIZ (šole, vrtci, strokovni centri),
- zdravstvene institucije,
- zagovornik otroka in koordinator zagovorništva pri VČP,
- kolizijski skrbnik,
- strokovni delavci, ki delajo z otrokom v okviru drugih dejavnosti.

Glede na subjekt odločanja so pomemben vir informacij naslednja dejanja:

Sodišče	CSD	Sodni izvedenec
Mnenje CSD. Mnenje sodnega izvedenca. Neformalni razgovor sodnika z otrokom. Poročila VIZ, zdravstvo, kolizijski skrbnik, zagovorništvo, druge osebe, ki so v stiku z otrokom... Stranke v postopku.	Delo s starši (na primer predhodno svetovanje, delo z družino). Razgovor z otrokom. Poročila VIZ, zdravstvo, kolizijski skrbnik, zagovorništvo, druge osebe, ki so v stiku z otrokom...	Pregled družine (starši, otroci). Poročila VIZ, zdravstvo, kolizijski skrbnik, zagovorništvo, druge osebe, ki so v stiku z otrokom...

4.2. Predlog vprašanj za pridobivanje informacij o otroku, starših in okolju

Z uporabo naslednjih vprašanj, ki so oblikovana glede na elemente otrokove koristi, se lahko seznanimo z otrokom, starši in okoljem, v katerem živi. Vprašanja v veliki meri izhajajo iz orodja *BBIC Grundbok – Barns behov i centrum*, ki ga za delo z družinami in ugotavljanje otrokovih koristi v sklopu družinskih postopkov uporabljajo na Švedskem in se za njegovo uporabo dodatno usposablja (usposabljanje je pogoj za uporabo orodja).¹⁸¹

Z uporabo orodja lahko strokovni delavci na celosten način spoznajo otroka, njegove starše, družino in okolje.

Trenutna družinska situacija
<u>Sestava družine</u> – Kdo živi v družini in kakšen je odnos otroka do teh oseb? – Kdo je v prvi vrsti odgovoren za otroka? – Ali so se sčasoma pojavile kakšne spremembe v sestavi družine? – Ali je otrok ali družina novo prispela ali gre za prosilce za azil ali osebe brez dokumentov? – Ali ima otrok stik z obema staršema? – Ali ima družina dostop do socialne podpore?
<u>Zdravje in vedenje staršev</u> – Ali ima kateri od staršev težave z duševnim zdravjem? – Ali ima kateri od staršev telesno invalidnost ali težave s telesnim zdravjem, na primer kronično bolezen? – Ali ima kateri od staršev težave z obvladovanjem čustev ali vedenja? – Ali kateri od staršev kaže nasilno ali antisocialno ter kriminalno vedenje? – Ali ima kateri od staršev težave s tveganim vedenjem, zlorabo ali odvisnostjo (na primer igre na srečo, alkohol, zdravila, droge)?
<u>Zdravje in vedenje bratov in sester</u> – Ali ima otrok brate ali sestre z duševno boleznijo? – Ali ima otrok brate ali sestre s kronično boleznijo ali telesno invalidnostjo? – Ali ima otrok brate ali sestre, ki imajo težave z uravnavanjem čustev ali vedenja? – Ali ima otrok brate ali sestre, ki kažejo nasilno, antisocialno ali kriminalno vedenje? – Ali ima otrok brate ali sestre, ki zlorablja ali so odvisni od na primer alkohola, zdravil, drog ali iger na srečo?

¹⁸¹ Socialstyrelsen, BBIC Grundbok – Barns behov i centrum (2023) <<https://www.socialstyrelsen.se/publikationer/bbic-grundbok--barns-behov-i-centrum-2023-9-8734/>>.

Otrok in njegov razvoj

Otrokovo počutje

- Glede na starost, kakšne so otrokove fiziološke, senzo-motorične, čustvene, intelektualne in psihosocialne razvojne potrebe?
- Kako se otrok počuti v vrtcu ali šoli?
- Ali ima otrok ponavljajoče se ali daljše odsotnosti?
- Ali ima otrok veliko odsotnosti pri določenih urah?
- Ali je otrok večkrat zamenjal vrtec ali šolo?
- Ali je otrok imel prekinitve v šolanju?
- Kakšna so pričakovanja glede otrokovega šolskega uspeha, tako s strani otroka samega kot s strani staršev in učiteljev?
- Kakšno je okolje v otrokovem vrtcu ali šoli, na primer velikost skupine ali razreda, gostota osebja, delovno vzdušje v skupini, prostori, zunanje okolje?

Igra in prosti čas

- Ali se otrok igra na način, ki je pričakovan za njegovo starost?
- Ali ima otrok kakšna zanimanja, ki so zanj posebej pomembna?
- Ali otrok redno sodeluje v prostočasnih dejavnostih?
- Ali obstajajo kakšne ovire, ki otroku preprečujejo sodelovanje v prostočasnih dejavnostih?

Navezanost na starše

- Kako poteka odnos med otrokom in starši?
- Ali je kaj, kar kaže, da otrok nima varne navezanosti?
- Ali otrok kaže strah pred enim ali obema staršema ali drugimi skrbniki?

- Ali je otrok ogrožen?

Starši in starševske kapacitete

- Ali sta starša v konfliktu? V kakšnem konfliktu sta?

- Ali posamezni starš primerno zadovoljuje otrokove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe?
- Ali posamezni starš zadovoljuje otrokove potrebe z ravnanjem, ki kaže na njegovo skrb in odgovornost do otroka?
- Ali posamezni starš nudi otroku primerno vzgojno vodstvo?
- Ali posamezni starš otroka spodbuja v njegovem razvoju?
- Ali posamezni starš spoštuje osebnost otroka?
- Ali posamezni starš spoštuje starost otroka in njegove razvojne stopnje?
- Ali posamezni starš spoštuje otrokova hotenja?

- Ali ima posamezni starš dobre starševske kapacitete?
- Ali posamezni starš zagotavlja osnovno skrb otroku?
- Ali posamezni starš zagotavlja otroku občutek varnosti?
- Ali posamezni starš zagotavlja otroku čustveno toplino?
- Ali posamezni starš otroka spodbuja pri razvoju?
- Ali posamezni starš otroka usmerja in mu postavlja meje?
- Ali posamezni starš otroku nudi stabilnost?

4.3. Klasifikacija pridobljenih informacij

Pri pridobivanju informacij o otroku velja biti pozoren na naslednje dejavnike:

Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja. Katere lastnosti in okoliščine otroka, staršev, družine in širšega okolja so za otroka varovalne in katere zanj ustvarjajo oziroma povečujejo tveganje? Medtem ko so dejavniki tveganja različne okoliščine, ki ustvarjajo ali povečujejo verjetnost oziroma tveganje, da bo otrok razvil čustveno vedenjske težave, so varovalni dejavniki okoliščine, ki povečujejo otrokovo odpornost na določen problem. Varovalni dejavniki delujejo v prid zagotavljanja otrokove koristi, saj otroku predstavljajo varnost in ga varujejo, medtem ko dejavniki tveganja varnost zanj ogrožajo in v tem pogledu otroku niso v korist.

Dejavniki tveganja se lahko nanašajo na vse pravice otroka in vse ravni otrokovega življenja. Tveganja niso nujno povezana le z nasiljem (z vidika zaščite otrok), ampak se lahko nanašajo tudi na zdravstvene, izobraževalne, socialne in ekonomske potrebe ali na dostopnost storitev za podporo družini in otroku.¹⁸² Dejavniki tveganja lahko kumulativno vplivajo na ogroženost otroka.

Dinamični dejavniki in statični dejavniki. Pri ugotavljanju otrokove koristi je treba biti pozoren na to, katere od lastnosti oziroma dejavniki (o otrocih, starših, družini in širšem okolju) so dinamični in kateri statični. Medtem ko je na prve mogoče vplivati, na druge ni. Prvi lahko vključujejo sposobnost otroka, da se z vzgojo nauči obvladovati svojo impulzivnost, slednji pa primer, ko je bil otrok v preteklosti izpostavljen nasilju v družini, torej nekaj, kar se je že zgodilo in tega ni več mogoče spremeniti, lahko pa se posledice ublažijo.

Pri pridobivanju informacij lahko subjekti informacije o otroku, starših, družini in okolju razporedijo glede na štiri zgornje parametre.

Klasifikacija pridobljenih informacij

Kateri varovalni dejavniki ščitijo otroka in njegovo korist?

¹⁸² Na primer, otrok je lahko ogrožen, ker v lokalni skupnosti ni ustrezne šolske izobrazbe za otroka, manjka storitev in kadra za podporo njegovi družini ali ker je eden od staršev zasvojen z nakupovanjem in porabi ves družinski denar za druge potrebe.

Kateri dejavniki tveganja ogrožajo otrokovo varnost in korist?
Kateri od dejavnikov so statični?
Kateri dejavniki so dinamični?

4.4. Smernice glede sodelovanja otrok in pridobivanja njihovega mnenja

Pomemben vir informacij o otroku in družinskih razmerjih lahko predstavlja mnenje otroka. Omogočanje otroku, da v civilnih postopkih izrazi svoje mnenje, pomeni udejstvovati njegovo pravico biti slišan.

Vključevanje otrok in pridobivanje informacij od otrok samih ima prednosti, saj tako lahko bolje ocenimo otrokovo počutje, čustveno doživljanje, poglede, želje in potrebe ter bolj zanesljivo sprejmemo strokovno mnenje in odločitve. Za prepoznavanje potreb vsakega otroka posebej in posledično oceno njegovih koristi je namreč bistveni in ključni vir informacij ravno otrok, ki svoje potrebe izkazuje nebesedno in besedno, z izražanjem čustev, vedenjem in z besedami.¹⁸³

Otrok lahko svoje mnenje izrazi prek naslednjih oseb:

- zagovornika otrok pri VČP,
- kolizijskega skrbnika,
- strokovnega delavca CSD,
- v neformalnem razgovoru s sodnikom,
- v postopku mediacije.

Ob pridobivanju otrokovega mnenja je obenem treba biti pozoren na to, da je mnenje strokovno interpretirano. Drugi del pridobivanja otrokovega mnenja tako zajema presojanje mnenja z vidika otrokovih sposobnosti in značilnosti ter z vidika njegovih koristi.¹⁸⁴ Z vidika psihologije otrok ne predstavlja le neposrednega vira informacij, temveč njegovo izražanje zahteva strokovno presojo, po možnosti v okviru MDT. Izraženo mnenje je namreč lahko pod vplivom razvojne stopnje, odnosnih dinamik ter lojalnostnih konfliktov. Otrok svoje doživljanje pogosto izraža tudi nebesedno, prek vedenja, čustvenih odzivov in odnosov, zato je za razumevanje njegovega položaja potrebna **celostna strokovna presoja**. Pri ugotavljanju otrokove koristi je zato smiselno kombinirati različne vire informacij, ne samo otrokovega mnenja in njegove strokovne interpretacije, ter jih presojati v medsebojnem kontekstu.

¹⁸³ Dr. Anja Andrejč Balažic, Pridobitev otrokovega mnenja (2024), Pravosodni bilten, št. 2/2024, str. 63-80.

¹⁸⁴ Dr. Anja Andrejč Balažic, Pridobitev otrokovega mnenja (2024), Pravosodni bilten, št. 2/2024, str. 63-80.

Več informacij o sodelovanju otrok in pridobivanju njihovega mnenja v civilnih postopkih je na voljo v **Protokol za neformalne pogovore z otroki v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji s prilogami (2026)**.¹⁸⁵

V tem dokumentu navajamo smernice glede sodelovanja otrok in pridobivanja njihovega mnenja, ki izhajajo iz priporočila Sveta Evrope o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev.¹⁸⁶

- Otroku je treba zagotoviti resnično in učinkovito možnost, da neposredno ali drugače izrazi svoje mnenje.
- Pri izražanju mnenja ga je treba podpreti z vrsto otroku prijaznih mehanizmov in postopkov.
- Upoštevati je treba raven otrokovega razumevanja in zmožnost komuniciranja ter okoliščine primera. Pristojni organi morajo za vsak primer posebej oceniti raven otrokovega razumevanja. Ne glede na starost, zlasti kadar otrok zahteva, da je slišan, je treba domnevati, da ima zadostno stopnjo razumevanja.
- Če otrok potrebuje pomoč pri izražanju svojega mnenja, mu jo je treba zagotoviti.
- Če otrok zaradi svoje starosti ali nesposobnosti ne more izraziti svojega mnenja, mora otrokovo stališče o ustrezni zadevi po potrebi ugotoviti in posredovati posebej imenovan in usposobljen zastopnik ali strokovnjak.
- Otrokovemu mnenju oziroma njegovemu stališču je treba pripisati ustrezno težo glede na njegovo starost in stopnjo zrelosti.
- Otroku je treba pojasniti, da je njegovo mnenje pomemben dejavnik v postopku odločanja, vendar ni nujno odločilno za odločitev pristojnega organa.
- Pristojni organ mora upoštevati otrokovo mnenje skupaj z drugimi ustreznimi dejavniki, da bi določil največjo korist otroka.
- Če postopek zadeva več kot enega otroka, je treba vsakemu od njih omogočiti, da svoje mnenje izrazi ločeno.
- Kadar se zdi primerno, se je treba z otrokom posvetovati o načinu, kako želi biti slišan. Kadar je to primerno, se z otrokom izvede neposreden razgovor.
- Da bi se izognili nepotrebnemu stresu in nelagodju, mora zaslišanje otroka potekati v otroku prijaznem okolju.

¹⁸⁵ Frida Burkelc in Metoda Maj, Protokol za neformalne pogovore z otroki v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji s prilogami (2026). Zagotavljanje največje koristi otrok v civilnih postopkih v Sloveniji.

¹⁸⁶ Priporočilo CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

- Vzpostaviti je treba ustrezne zaščitne ukrepe, s katerimi se v največji možni meri zagotovi, da se otrok lahko svobodno izrazi in da mnenje, ki ga izrazi, ni posledica neprimerne vpliva ali prisile.
- Otrok nikoli ne sme biti podvržen navzkrižnemu zaslišanju o vsebini svojega mnenja.
- Ponovnemu razgovoru z otrokom se je treba po možnosti izogniti, razen če bi bil v otrokovo največjo korist.
- Zaradi postopkovne pravičnosti je treba strankam predložiti poročilo o mnenju, ki ga je otrok izrazil, v skladu z največjo koristjo otroka in z vsemi ustreznimi sredstvi za zagotovitev otrokove zaščite. V ta namen je treba namesto celotnega poročila dati prednost povzetku poročila. Kadar je to primerno, se je treba z otrokom posvetovati o tem, kako je njegovo mnenje prikazano v poročilu.

Dr. Anja Andrejč Balažic, **Pridobitev otrokovega mnenja** (2024), Pravosodni bilten, št. 2/2024, str. 63-80.¹⁸⁷

Ob vključevanju otroka v postopek je treba zagotoviti, da je **otrok o postopku primerno obveščen in v času postopka podprt**, tako s pravnega kot psihološkega vidika.¹⁸⁸

4.5. V katerih primerih je za ugotavljanje otrokove koristi **potrebno mnenje sodnega izvedenca** in kdaj zadošča mnenje CSD?

Postavitev sodnega izvedenca v družinskih postopkih je bolj izjema kot pravilo. Mnenje sodnih izvedencev praviloma namreč nesorazmerno podaljša trajanje postopka in pomeni znatno stroškovno obremenitev, zato se sodišča zanj odločajo le v manjšem deležu zadev.

Načeloma je mnenje CSD prvo strokovno mnenje, ki sodišču nudi podlago za odločitev. V sodni praksi se je oblikovalo stališče, da ima mnenje CSD pri odločanju o varstvu pravic in koristi otrok pomembno dokazno vrednost, pri čemer posamezni judikati mnenju CSD izrecno priznavajo tudi primerljivost z izvedeniškim mnenjem (na primer VSL IV Cp 1521/2019, VSL IV Cp 2005/2017).

Mnenje CSD praviloma zadošča za ugotovitev pravno pomembnih dejstev, potrebnih za sprejem sodne odločitve, kadar med staršema ni hujšega spora, kadar so dejanske okoliščine razmeroma jasne in kadar je mnenje CSD pripravljeno dovolj kakovostno. To pomeni zlasti, da so bila opravljena potrebna strokovna opravila, da so bili izvedeni razgovori z udeleženci, da je bil opravljen razgovor z otrokom, po možnosti s strani psihologa, da ugotovitve, zapisane

¹⁸⁷ Anja Andrejč Balažic, Pridobitev otrokovega mnenja (2024), Pravosodni bilten, št. 2/2024, str. 63-80
<https://sodnapraksa.si/?q=odvzem%20otroka&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&rowsPerPage=20&page=43&id=52539>.

¹⁸⁸ Smernice o zagotavljanju pravice do obveščenosti, pomoči, pravnega svetovanja in zastopanja so prav tako na voljo v Priporočilo CM/Rec(2025)4 Odbora ministrov državam članicam o zaščiti pravic in največje koristi otrok v postopkih razhoda staršev (Sprejel Odbor ministrov 28. maja 2025 na 1529. seji namestnikov ministrov).

v mnenju CSD, potrjujejo tudi drugi razpoložljivi podatki, na primer poročila šole, vrtca, kluba in podobno, ter da niso podani resni indici o nasilju v družini, duševnih težavah ali manipulaciji s strani staršev.

Za pridobitev mnenja sodnega izvedenca se sodišča odločajo zlasti v naslednjih primerih:

- **kadar iz vlog ali iz zaslišanj udeležencev izhajajo okoliščine, lastnosti ali ravnanja, o katerih sodišče nima ustreznih znanj**, in ki terjajo dodatno strokovno osvetlitev psihičnega stanja in funkcioniranja posameznega udeleženca oziroma udeležencev v zvezi s sposobnostjo izvrševanja starševske skrbi, na primer kverulantski način pisanja in ravnanja, podatki o duševnih težavah, zlorabi alkohola ali drog ali nasilju v družini;
- **kadar eden ali oba udeleženca tak dokaz predlagata, ob tem pa so zoper mnenje CSD navedeni konkretni in argumentirani pomisleki**, zaradi česar sodišče nima dovolj zanesljivih podatkov za sprejem odločitve;
- **kadar tudi CSD obrazloženo predlaga postavitev izvedenca** in pojasni, da sam ne more podati celovitega mnenja, pri čemer hkrati tudi iz drugih dokazov ni mogoče pridobiti dovolj podlage za odločitev;
- **kadar se izpovedbi staršev oziroma udeležencev diametralno razlikujeta**, drugih dovolj prepričljivih dokazov pa ni, tako da ni mogoče zanesljivo oceniti otrokove koristi in odločiti o zaupanju otroka v varstvo in vzgojo brez izvedeniškega mnenja, zlasti kadar se hkrati izpostavlja tudi nasilje v družini, problematika odvisnosti ali druga patologija ter je ključno vprašanje, pri kom je otrok bolj varen;
- **kadar otrok odklanja stike in je treba ugotoviti razlog za takšno odklonilnost s strani strokovnjaka**, torej ali gre za utemeljeno in razumno odklanjanje ali pa za posledico manipulacije oziroma poskusov odtujevanja;
- **kadar gre za najstrožje posege v starševske pravice**, najpogosteje pred izrekom ukrepa trajnejšega značaja oziroma pred odvzemom starševske skrbi.

5. KORAK 3 / Ocena otrokove koristi

Na podlagi **znanja o načelu otrokove koristi in informacij o otroku samem** lahko subjekti ugotovijo otrokovo korist, na podlagi nje sprejmejo odločitev in oceno ter odločitev strokovno utemeljijo.

Pri ocenjevanju otrokove koristi je treba biti pozoren na to, kako bo odločitev na otroka vplivala na dolgi in kratki rok. Posebno pozornost je treba nameniti časovni razsežnosti sprejete odločitve, torej temu, kako bo odločitev vplivala na otrokov položaj neposredno po njenem sprejetju, pa tudi v prihodnje. Presoja otrokove koristi ne sme biti omejena le na trenutne učinke odločitve, temveč mora zajeti tudi njene kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne posledice za otrokov razvoj, občutek varnosti, čustveno stabilnost, zdravje, odnose in splošno dobrobit. V posameznem primeru je zato treba oceniti, ali odločitev otroku prinaša takojšnje olajšanje ali zaščito, in hkrati, ali bo dolgoročno prispevala k njegovemu stabilnemu in varnemu razvoju.¹⁸⁹

Otrokovo korist lahko subjekti ocenijo s pomočjo **spodnjih vprašanj**. Vprašanja strokovno javnost usmerjajo na način, da se ocene otrokove koristi loti z natančnostjo in celostno, da v postopku ugotavljanja ne pozabi katerega od aspektov ocene.

5.1.1. Predlog vprašanj za ugotavljanje otrokove koristi

Pri uporabi obrazca naj uporabnik izhaja iz informacij, ki jih prejme v prvih dveh korakih predlaganega postopka za ugotavljanje otrokove koristi, in sicer:

- seznanitev z načelom otrokove koristi,
- seznanitev z otrokom, starši in okoljem, ki so predmet obravnavanega primera.

Z uporabo predloženih vprašanj lahko subjekt na sistematičen in celosten način ugotovi, v sodelovanju z drugimi subjekti, otrokovo korist v določenem primeru – tako v procesnem kot materialnem smislu.

Na kakšen način naj se uredi otrokovo življenje, da bo to v otrokovo korist?
Kako naj bodo urejeni stiki otroka s staršem, da bodo ti v otrokovo korist?
Kako naj bosta urejena varstvo in vzgoja otroka?
Ali je v korist odvzem otroka iz matične družine?
Ali je v korist otroka namestitev v strokovni center?

¹⁸⁹ Pri tem je treba upoštevati, da tisto, kar za otroka morda pomeni obremenitev ali neprijetnost na kratek rok, ni nujno v nasprotju z njegovo največjo koristjo, če mu na dolgi rok zagotavlja večjo varnost, stabilnost, zaščito ali boljše možnosti za zdrav razvoj. Prav zato mora biti presoja otrokove koristi vselej celovita, usmerjena v konkretnega otroka in občutljiva za okoliščine posameznega primera.

Kakšna višina preživnine je otroku v korist?
Na kakšen način naj se vodi postopek, da bo ta otroku v korist?
Ali je v korist otroka, da se mu imenuje zagovornika?
Ali je v korist otroka, da se mu imenuje kolizijskega skrbnika?
Ali je v korist otroka, da sodnik z njim opravi neformalni razgovor?
Ali je v korist otroka, da je vključen v postopek mediacije?
Ali je poleg mnenja CSD potrebno mnenje sodnega izvedenca?
Dodatno
Kakšna ureditev otrokovega življenja je zanj koristna na kratki rok?
Kakšna ureditev otrokovega življenja je zanj koristna na dolgi rok?

5.1.2. Obrazložitev ocene otrokove koristi

Tako odločitev sodišča glede otrokove koristi kot mnenja sodišču in druga ugotavljanja morajo biti utemeljena. Predvsem odločba sodišča mora vsebovati obrazložitev, kako je bila v postopku vsebinsko in postopkovno v največji meri zavarovana otrokova korist. Pri oblikovanju odločbe ali mnenja so lahko sodnikom in drugim subjektom v pomoč te smernice.

Glede otrokove koristi je ESČP v sodbi *Blaga proti Romuniji*¹⁹⁰ izrazilo stališče, da »samo sklicevanje na pojem največje koristi otroka ne zadošča, da bi dokazali tehtanje, ki ga izvaja sodišče. Analiza posebnih koristi otroka, ki potrebuje zaščito, in prizadevanja za njihovo obravnavo se morajo odražati v sodni odločbi.«¹⁹¹

5.1.3. Smernice za izvajanje predhodnega svetovanja

Na predhodnem svetovanju starši skupaj s strokovnim delavcem CSD ugotavljajo otrokovo korist v posameznem primeru. Pomembno je, da je postopek izvajanja predhodnega svetovanja izveden na strokoven način in omogoča, v kolikor je to primerno in ni indicov nasilja v družini, da starša v postopku najdeta sporazumno rešitev za ureditev njunega življenja z otrokom, ki je v otrokovo korist.

¹⁹⁰ Sodba ESČP *Blaga proti Romuniji* z dne 1.7.2024, točka 70.

¹⁹¹ Nana Weber (ur.), Sara Ahlin Doljak et al., *Družinski zakonik s komentarjem* (2024), GV Založba.

Standardi izvajanja predhodnega svetovanja izhajajo iz **Kataloga javnih pooblastil, nalog po zakonih in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo** (1.1.5. Predhodno svetovanje)¹⁹² in **Pravilnika o izvajanju predhodnega svetovanja**.¹⁹³

¹⁹² Skupnost centrov za socialno delo, Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonih in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (2025). <<https://www.scsd.si/katalogi/katalog-javnih-pooblastil/>>.

¹⁹³ Pravilnik o izvajanju predhodnega svetovanja, Uradni list RS, št. 21/19.

6. KORAK 4 / Spremljanje zasledovanja otrokove koristi

CSD spremlja otrokovo korist pri delu z družino. Otrokovo korist lahko spremlja z izvajanjem socialno varstvenih storitev, kot sta **osebna pomoč** in **storitev pomoč družini za dom**. Na ta način na posredni način pridobi informacije o otrokovi koristi v določenem primeru.

Osebna pomoč je obsežnejša storitev, ki poteka v več dogovorjenih srečanjih. Je oblika pomoči posamezniku v situacijsko pogojenih stiskah in težavah, ki jih sam ne zna ali ne more odpraviti, je pa pripravljen skupaj s strokovnim delavcem CSD soustvariti ustrezne rešitve. V storitvi osebne pomoči oseba spoznava socialne odnose, svoje reakcije, načine reševanja konfliktov ter se usposablja za socialno učenje in spreminjanje odnosov v okolju. Vključitev v storitev je prostovoljna in poteka v skladu z željami, sposobnostmi in življenjskim položajem posameznika.¹⁹⁴

Storitev pomoč družini za dom je storitev, ki zajema več srečanj, ki potekajo mesečno ali tedensko in je vanjo lahko vključena cela družina. Družine se lahko vključijo prostovoljno, ko se spopadajo s stiskami zaradi neurejenih odnosov v družini, ko potrebujejo pomoč pri skrbi za otroke in njihovi vzorci vedenja in znanje ne zadoščajo za odpravljanje težav ter ko stiske več družinskih članov zahtevajo trajnejšo podporo in vodenje.¹⁹⁵

V povezavi s sodnimi postopki CSD zasledovanje otrokove koristi spremlja na različne načine:

Pri izreku ukrepov za varstvo koristi otroka. Do spremljanja zasledovanja otrokove koristi prihaja predvsem pri izreku ukrepov za varstvo koristi otroka s strani sodišča. Pristojni CSD je pri tem pristojen za spremljanje izvajanja ukrepa.¹⁹⁶ O izvajanju ukrepa CSD poroča sodišču.

Pri izvajanju nadzora nad izvajanjem starševske skrbi. Kadar sodišče odloči, da se enemu ali obema od staršev izreče ukrep trajnejšega značaja nadzora starševske skrbi, nadzor nad enim ali obema od staršev izvaja CSD. Sodišče določi način izvajanja nadzora nad enim ali obema od staršev (ki jima je bila omejena starševska skrb). O nadzoru poroča sodišču.

V sklopu načrta pomoči družini in otroku. V vseh postopkih ukrepov trajnejšega značaja za varstvo koristi otroka CSD pripravi načrt pomoči družini in otroku, ki je v skladu z otrokovo koristjo. Načrt pomoči zajema opis stanja, potrebe otrok, možnosti družine, način spremljanja, oblike pomoči in opis izvedbe ukrepa v praksi. Načrt vsebuje vrsto pomoči, predviden obseg in trajanje, etape cilje, roke in izvajalce. CSD nudi družini pomoč in podporo, spremlja

¹⁹⁴ PIC, Medinstitucionalno sodelovanje v civilnih postopkih: Službe in institucije na področju družinskega prava (2026).

¹⁹⁵ PIC, Medinstitucionalno sodelovanje v civilnih postopkih: Službe in institucije na področju družinskega prava (2026).

¹⁹⁶ 160. člen DZ.

izvajanje načrta pomoči ter načrtuje nadaljnje delo z družino in otrokom. Sodišču najmanj enkrat letno poroča o izvajanju načrta.¹⁹⁷

Pri namestitvi otroka v strokovni center. CSD poda predlog ali mnenje glede namestitve v strokovni center, se s strokovnim centrom, starši in otrokom dogovori za ogled strokovnega centra ter način sprejema in je prisoten ob namestitvi. V času namestitve sodeluje s strokovnim centrom, spremlja izvajanje ukrepa, otrokov razvoj in nudi otroku ter staršem pomoč in podporo. Otroka ter starše pripravi na vrnitev otroka v matično družino ter skupaj z njimi načrtuje življenje po vrnitvi.

Pri namestitvi v rejniško družino.¹⁹⁸ CSD za vsakega otroka, ki potrebuje namestitev pri osebi, ki ni njegov starš, poišče rejniško družino, ki ustreza potrebam otroka ter to predlaga ali poda mnenje o tem sodišču. Na namestitev pripravi starše, otroka in rejniško družino ter poskrbi za spoznavanje med rejniško in matično družino. Strokovni delavec CSD načrtuje namestitev otroka in je ob njej prisoten, da poteka na način, ki otrokovo stisko čim bolj zmanjšuje. Na CSD se oblikuje individualna projektna skupina, ki pripravi individualni načrt izvajanja rejništva in se redno srečuje. CSD mora ves čas trajanja namestitve v rejniški družini sodelovati s starši, jim nuditi pomoč in podporo ter jih motivirati za spremembe, vse z namenom, da se odpravijo razlogi, zaradi katerih je prišlo do namestitve. Pomoč in podporo nudi tudi rejniški družini, ureja njihov status, skrbi za vključevanje v usposabljanja itd. Otroka, rejniško družino ter starše pripravi na vrnitev otroka v matično družino ter skupaj z njimi načrtuje korake. Če center rejnika ugotovi, da rejnik izvaja rejništvo v nasprotju s koristmi otroka, mora ministrstvu podati pisni predlog za odvzem dovoljenja z ustrezno obrazložitvijo.¹⁹⁹

Pri posvojitvi.²⁰⁰ Ko je sprejeta odločitev, da je posvojitev najboljša rešitev za otroka, CSD poišče zanj najprimernejšo posvojiteljsko družino. Opravi več pogovorov z biološkimi starši (na primer o motivih, posledicah, obstoječi mreži pomoči), pogovore z otrokom (o njegovih pogledih, željah in občutjih, seznanjeni ga s posvojitvijo) in s posvojiteljsko družino (na primer načrtovanje postopnega prehoda otroka v novo družino, pomoč in podpora). CSD poskrbi za namestitev otroka v novo družino ter spremlja in nudi pomoč v času namestitve.

Poleg tega velja, da bi ukrepe za korist otroka moralo, kadar je to primerno, spremljati tudi sodišče, **preverjati primernost ukrepa, ki ga je izreklo in ga po potrebi spremeniti.**

¹⁹⁷ PIC, Medinstitucionalno sodelovanje v civilnih postopkih: Službe in institucije na področju družinskega prava (2026).

¹⁹⁸ Izvajanje rejniške dejavnosti in spremljanje izvajanja ureja Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD, in sicer v 32. - 41. členu).

¹⁹⁹ 43. člen ZIRD.

²⁰⁰ Naloge, ki jih opravlja CSD, so navedene v: Skupnost centrov za socialno delo, Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonih in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (2025). <<https://www.scsd.si/katalogi/katalog-javnih-pooblastil/>> (1.3.5. Posvojitve).

7. SKLEP

Družinski postopki sodijo med najbolj občutljiva pravna področja, saj neposredno posegajo v življenje otrok in družin ter dolgoročno vplivajo na njihove odnose, občutek varnosti in nadaljnji razvoj. Prav zato morajo biti vodenje postopkov, sprejemanje odločitev in ravnanje vseh udeleženih organov ter strokovnjakov vselej usmerjeni v varovanje otrokove koristi kot temeljnega vodila vsake posamezne zadeve. To zahteva skrbno, odgovorno in celovito presojo vseh okoliščin konkretnega primera, ob upoštevanju tako pravnega kot tudi dejanskega in življenjskega položaja otroka.

Otrok v družinskih postopkih ne sme biti obravnavan zgolj kot objekt odločanja, temveč kot nosilec pravic, katerega glas mora biti slišan in ustrezno upoštevan. Hkrati pa je bistveno, da se na otroka ne prelaga bremena odločanja o vprašanih, ki jih morajo razrešiti odrasli, torej starši, sodišče in drugi pristojni organi. Pravica otroka, da izrazi svoje mnenje, zato ne pomeni odgovornosti za izid postopka, temveč zahtevo, da se njegovo doživljanje, potrebe in pogled na lastni položaj vključijo v proces odločanja na način, ki je zanj varen, spoštljiv in razvojno primeren.

Posebna občutljivost je potrebna tudi pri dokazni presoji in izbiri strokovnih podlag za odločanje. Mnenje CSD praviloma predstavlja prvo in pogosto zadostno strokovno podlago za odločitev, kadar so dejanske okoliščine dovolj razjasnjene, spor med staršema ni posebej zaostren in ni zaznati okoliščin, ki bi terjale poglobljeno specialistično presojo. Postavitev sodnega izvedenca mora zato ostati omejena na primere, v katerih brez dodatnega strokovnega znanja ni mogoče zanesljivo ugotoviti pravno pomembnih dejstev ali sprejeti odločitve, ki bi v zadostni meri varovala otrokovo korist. Tudi s tega vidika je pomembno, da postopki ostajajo učinkoviti, časovno primerni in za otroka čim manj obremenjujoči.

Presoja otrokove koristi mora biti vselej individualizirana in časovno občutljiva. Odločitev, ki je v določenem trenutku za otroka manj prijetna ali bolj obremenjujoča, je lahko dolgoročno vendarle v njegovo korist, če prispeva k večji stabilnosti, varnosti, zaščiti ali zdravemu razvoju. Zato mora biti presoja usmerjena ne le v neposredne učinke odločitve, temveč tudi v njene kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne posledice. Prav v tem se kaže zahtevnost odločanja v družinskih zadevah: ne gre zgolj za razreševanje pravnega spora med odraslimi, temveč za iskanje rešitve, ki bo otroku omogočala čim bolj varno, stabilno in spodbudno okolje za nadaljnje življenje.

Pomemben vidik sodobnega pristopa v družinskih postopkih je tudi prizadevanje za ohranjanje in krepitev otrokovega odnosa z obema staršema, kadar je to v njegovo korist. Institut skupnega varstva in vzgoje ima v tem okviru poseben pomen, saj poleg prispevka k enakomernejši porazdelitvi starševske odgovornosti poudarja tudi otrokovo pravico do kvalitativno enakovrednega odnosa z obema staršema po razpadu skupne življenjske skupnosti. Tudi pri tem ni mogoče izhajati iz vnaprej danih rešitev, temveč je treba v vsakem primeru posebej presoditi, ali konkretna ureditev dejansko ustreza potrebam in koristim konkretnega otroka.

V smernicah smo si prizadevali, da na večplasten način predstavimo koncept otrokove koristi v teoriji, zakonodaji in praksi. Predstavili smo različne segmente načela ter načine za njegovo presojo s strani različnih strokovnih javnosti – od sodnikov, do strokovnih delavcev na CSD, sodnih izvedencev, kolizijskih skrbnikov in drugih. Smernice zato izhajajo iz potrebe po strokovnem, doslednem in v otrokovo korist resnično osredinjenem pristopu v družinskih postopkih. Njihov namen je prispevati k bolj enotni, premišljeni in občutljivi praksi vseh, ki sodelujejo pri odločanju o otrokovem položaju. Le s takšnim pristopom je mogoče zagotoviti, da bodo družinski postopki ne le pravno pravilni, temveč tudi vsebinsko pravični in resnično usmerjeni v zaščito otrokovih pravic in koristi.